

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 1

11 Şubat 2016 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.33

BAŞKAN: Ayşe KEŞİR (Düzce)

BAŞKAN VEKİLİ: Bayram ÖZÇELİK (Burdur)

SÖZCÜ: Ali ÖZKAYA (Afyonkarahisar)

KÂTİP: Emine YAVUZ GÖZGEÇ (Bursa)

BAŞKAN – Değerli milletvekillerimiz, değerli uzmanlarımız, değerli kurum temsilcileri, değerli misafirler ve kıymetli basın mensupları; hepiniz hoş geldiniz.

Komisyon toplantımızı açıyorum.

Bugün kurumları dinlemeye devam ediyoruz. İlk toplantıdan itibaren şöyle bir çerçeve kararı almıştık: Öncelikle kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler gibi bu alanda yapılan çalışmayı yapan arkadaşlarımızı misafir edelim ve onların çalışmalarında bir çerçeve çizelim istemiştik. Onun için bugün kurumları dinlemeye devam ediyoruz.

Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı bugün misafirimiz. Arkadaşlar bir hazırlık yaptılar. Hoş geldiniz.

Şöyle bir şey rica edeceğim: Sunum esnasında -ben de tutayım kendimi, ben de bazen merak edip soruyorum- soru sormayalım. Arkadaşlar sunumlarını bitirsinler. Eğer sunumun tamamı içinde konu gelmemişse sunumun akabinde soralım.

Bir de sunum yapacak arkadaşlardan şunu rica ediyorum: Çok fazla mevzuat değil, artık mevzuatla ilgili bu masa etrafındaki hemen herkes aşağı yukarı bilgi sahibi oldu ve hemen her kurum doğaldır ki o mevzuata atıf yapmak için ona giriyor ama aşağı yukarı bilgi sahibiyiz. Biz, daha çok kurumunuzun spesifik, sahada vakayla ilgili ne yaptığını merak ediyoruz. Çatışmalı aileler olabilir, boşanma süreci olabilir, şiddet olabilir, çocuğa şiddet, neyse; kendi alanınızla ilgili ya da istihdam -şimdi Çalışma Bakanlığının konusu- spesifik, sahada ne yaptığınız konusunda bizi bilgilendirirseniz çok sevinirim. Zaten onun dışındaki mevzuat atıflarınızı zaten raporlarınızla alacağız. Onun için sizden rica ediyorum, buradaki Komisyon üyesi arkadaşlarımız, ben dâhil, her birimiz farklı meslek mensuplarıyız. Sizi daha iyi anlayabilmemiz için uygulama örnekleri üzerinden, uygulamaya dönük bir sunum olursa çok sevinirim. Mevzuat atıflarınızı zaten raporlarınızla alacağız. Az çok da bilgi sahibi olduk. Yani konuyu çalışmayan arkadaşlar bile bilgi sahibi oldu bu konuda. Böyle bir hassasiyet rica ediyorum sizden. Sağlık Bakanlığıyla sanırım başlıyoruz.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Ben özür dilerim Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun Mahmut Bey.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Geciktiğim için özür dilerim hepinizden.

Yani “Mevzuat açısından gerek yok.” şeklinde bir cümle yerinde olmayabilir. Niçin? Farklı kurumların farklı mevzuat uygulamasını da burada görmüş oluruz.

BAŞKAN – Yok, yok, tabii, kuruma spesifik ayrı.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Onun için mevcut olanı, nasıl uyguluyorlarsa ham hâliyle biz onu görmek isteriz Değerli Başkanım. Kusura bakmayın. Sağ olun.

BAŞKAN – Evet, peki.

Şu açıdan söyledim bunu ben. Mesela İstanbul Sözleşmesi’ne her kurum atıf yapıyor. İstanbul Sözleşmesi...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Nasıl uyguluyorlar gördüm bakalım.

BAŞKAN – Evet.

Bugün üç kurum var. Sağlık Bakanlığından başlayalım. Önce lütfen kendinizi tanıntın. Biz sizi bir tanımış olalım. Onun akabinde de sunuma başlayalım.

Lütfen sizi tanıyalım önce.

Buyurun.

II.- SUNUMLAR

1.- Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Ruh Sağlığı Programları Daire Başkanı Dr. Esra Alataş’ın, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Programı hakkında sunumu

TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI KURUMU RUH SAĞLIĞI PROGRAMLARI DAİRE BAŞKANI DR. ESRA ALATAŞ – Herkese Günaydın.

Ben Sağlık Bakanlığı adına Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Ruh Sağlığı Programları Daire Başkanlığının konuyla ilgili uyguladığı programlardan bahsedeceğim. Aile Bakanlığı ile ortak Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Programı’nda paydaşız.

Kadına yönelik aile içi şiddet, kadınlarla erkekler arasında eşit olmayan güç ilişkilerinin sonucu meydana gelen ve genellikle özel yaşam içerisinde olduğundan gizli tutulan, kadının yaşamını, fiziksel ve psikolojik bütünlüğünü veya bağımsızlığını tehlikeye sokan, kişiliğine, kişilik gelişimine ciddi boyutlarda zarar veren eylem veya ihmal olup tespit edilmesi zor bir sorundur.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 2

Aile içi şiddet; organ travmalarına, geçici ve kalıcı sakatlıklara, yetersiz beslenmeye, kronik hastalıkların artmasına, madde bağımlılığına, kronik ağrıya, korunmasız cinsel ilişkiye, pelvik enflamatuvar hastalıklara, jinekolojik problemlere, düşüklere, düşük ağırlıklı çocuk doğumlarına, anne ölümlerine, intiharlara neden olabilen önemli bir sorun olup Dünya Sağlık Örgütü tarafından da 2011 yılında bir halk sağlığı sorunu olarak tanımlanmıştır. Şiddet mağduru ve risk altındaki kadınlarda depresif belirtiler, organik nedenlerle açıklanamayan bedensel yakınmalar, uykusuzluk, yoğun korku ve kaygı duyma sık rastlanan belirtiler olarak bildirilmektedir. Aile içi şiddet bu nedenle boşanmaların da önemli sebepleri arasında yer almaktadır.

2015 Yılında Karar Destek Sistemi'ne 8.476 şiddet vakası bildirilmiş olup -Karar Destek Sistemi, Sağlık Bakanlığı verilerini topladığımız sitemlerden biri- medeni durumlarına bakıldığında 3.978'inin evli olduğu; 469'unun da boşanmış, dul ya da ayrı yaşıyor olduğu; 1.775'inin bekâr, 2.254'ünün ise belirtilmemiş vaka olarak kaydedildiği görülmüş.

Kadına yönelik şiddet halk sağlığı sorunu olarak kabul edildiğinden Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Ruh Sağlığı Programları Daire Başkanlığı olarak, önleyici, farkındalığı artırıcı faaliyetler, sağlık personeli ve halk eğitimleri yürütülmektedir.

08 Mart 2015 tarihinde 6284 sayılı Kanun ve uygulama yönetmeliği kapsamında Bakanlığımız ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı arasında bir protokol imzalanmıştır. Söz konusu protokolle Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün yürüttüğü Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi'ne Sağlık Bakanlığı personeli dâhil olmuş ve hizmet sunumunun, mesleki kapasitelerinin geliştirilmesi amacıyla 26 pilot ilden 200 sağlık personeline eğitici eğitimi öngörülmüştür. Eğitimler 2015 Aralık ayında tamamlanmıştır.

Eğitici eğitimlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği, bir sağlık sorunu olarak kadına yönelik şiddet, aile içi şiddete ilişkin uluslararası ve ulusal düzenlemeler, kadına yönelik şiddet olgularına yaklaşım, cinsel şiddet travmalarına yaklaşım, kayıt bildirim sistemi ve adli rapor düzenleme, risk değerlendirme ve güvenlik planı oluşturma, şiddet mağduru ve faille görüşme teknikleri, kadına yönelik şiddet konusunda hizmet veren kurum ve kuruluşlar, kadına yönelik şiddetin önlenmesinde sağlık çalışanlarının rolü konularına yer verilmiştir.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Özür dilerim.

BAŞKAN – Buyurun Mahmut Bey.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Teşekkür ederim Değerli Hocam.

Yani, tabii bizim konumuz aile içi şiddet ve konuyla tam bağlantılı. Burada Bakanlığınızın bu çalışmalarınızın içerisinde çocuğa, yaşlılara ve engellilere yönelik de şiddetin önlenmesiyle ilgili hiçbir çalışma yok mu? Çünkü başlıklar içerisinde burada göremedim ben. Bunu da normal koşullarda kapsamı gerekir.

Teşekkür ederim.

TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI KURUMU RUH SAĞLIĞI PROGRAMLARI DAİRE BAŞKANI DR. ESRA ALATAŞ – Çocuğa yönelik özellikle şiddeti önleme programlarımız var. Arkasından bunun bitiminde ondan da bahsedeceğim.

BAŞKAN – Tamam. Sunumların tamamını alalım, eksik kalırsa sorularımızı soralım.

Buyurun lütfen.

TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI KURUMU RUH SAĞLIĞI PROGRAMLARI DAİRE BAŞKANI DR. ESRA ALATAŞ – Bu eğitim verilen 26 pilot ilin dışında kalan 55 ilden Halk Sağlığı Müdürlüğü çalışanına 2016 Nisan ayı içinde eğitimleri planladık. 81 ilden eğitici eğitimi almış personellerle toplum sağlığı merkezlerinde çalışan sağlık personeline ve aile sağlığı elemanlarına kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda bilgi düzeyi ve müdahale kapasitelerini artırmak için, iş akışı, yasal düzenlemeler, kayıt-bildirim ve izlem konularını da içeren eğitimlerin tüm Türkiye genelinde 2016 yılı sonuna kadar tamamlanması planlanmaktadır.

Eğitici eğitimi alan sağlık personelinin birinci basamak sağlık personeline kadına yönelik şiddetle mücadelede sağlık personelinin rolü ve uygulanacak prosedürlere ilişkin farkındalık eğitimi vermeleri planlanmıştır.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı'nda yer alan Bakanlığımız sorumlulukları ışığında hizmet içi ve halk eğitimleri verilmiş ve şiddet mağdurlarının ikincil örselenmesini önlemek amacı ile yeni düzenlemeler yapılmıştır.

2015 yılında halk eğitimlerinde 32.056 kişiye, hizmet içi eğitimlerde ise 6.123 sağlık personeline ulaşılmıştır.

Konuyla ilgili yürüttüğümüz diğer bir program ise 0-6 Yaş Çocuğun Psikososyal Gelişimini Destekleme Programı. Programın amacı, çocuğun ruhsal ve sosyal gelişimini izleme ve destekleme boyutlarını birinci basamak sağlık hizmetleri içine entegre ederek gebe ve çocuğun biyopsikososyal bakış açısıyla bütüncül olarak izlenmesini sağlamaktır. Program kapsamında baba ile de görüşmeler değerlendirme yapılmaktadır.

Programın amaçları arasında, birinci basamakta gebelik ve 0-6 yaş döneminde çocuk gelişiminin ve sağlığının bedensel, ruhsal ve sosyal boyutlarını bütün olarak gözetken bakış açısıyla düzenli olarak izlemek, ihtiyacı olan aileleri sosyal destek sağlayan kurumlara yönlendirmek, anne-baba-çocuk-sağlık personeli arasındaki iletişimi güçlendirmek, aileleri çocuk gelişimi -onlarla konuşma, kitap okuma, oyun oynama, beslenme gibi- temel bakımla ilgili bilgilendirmek, çocuğun psikososyal gelişiminin ve biyolojik gelişiminin desteklenmesi konularında sağlık personelinin farkındalığını artırmak, gelişimi engelleyebilecek risk faktörü ve patolojileri erken dönemde belirlemek yer almaktadır.

Program kapsamında, beslenme yetersizliği düzeyinde yoksulluk, çevresel gelişim gerilikleri, anne-baba ruhsal bozuklukları, şiddet, ihmal, istismar yer almaktadır.

Ebe ve hemşireler, aile sağlığı merkezi hizmet alanına giren anne, baba ve gebe ile çocuğun psikolojik gelişimini destekleme görüşme formunu kullanarak görüşme yapmakta, temel bilgileri vererek riskleri gözlemlemektedir. Risk tespit edildiğinde de aile sağlığı merkezi hemşire ya da ebisi hekimiyle olguyu tekrar değerlendirir. Yapılan görüşme sağlık personeli tarafından yazılı kayıt

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 3

altına alınır. Gerekli görülen olgular sık izleme çağrılır, ailelere destek ve bilgi verilmeye çalışılır. Aile sağlığı merkezi hizmet kapsamı dışındaki sorunların giderilmesi için ise aileler, destek alabileceği ilgili kurumlara yönlendirilir.

Gebelik döneminde iki, bebeklik ve çocukluk döneminde altı, gebelik döneminde babayla bir kez, çocukluk döneminde babayla iki kez şeklinde program kapsamında görüşmeler yapılmaktadır.

2014 yılında bebek ve çocuk psikososyal izlemi 2.094.450; gebe psikososyal izlemi ise 1 milyon 15 bin civarında. 2015 yılında ise bebek ve çocuk izlemi 2 milyon 742 bin, gebe psikososyal izlemi ise 1 milyon 93 bin civarında yapılmıştır. Rakamlar çocuk sayısını değil, görüşme sayısını belirtiyor.

Program kapsamında 2005 yılından günümüze kadar 22 eğitici eğitimi düzenlenmiş, 736 sağlık personeline eğitici eğitim verilmiştir. Bugüne kadar 10.431 aile sağlığı elemanı, 10.273 aile hekimi programla ilgili eğitimi almıştır.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Buyurun Sayın Tanal.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Teşekkür ederim.

Tabii anlatırken burada ben çocuk, engelli ve yaşlıları deyince “İleriki şeyde var.” dediniz. Çocuk var ama engelli ve yaşlılarla ilgili burada şiddete yönelik bir çalışmanız yok. Onu bulamadım.

Bir de burada “aile hekimi eğitimi” dediğiniz bu eğitimleriniz haftalık mı veya günlük mü, sertifika programı şeklinde mi? Nedir bu? Süresi nedir arkadaşlar? Kapsadığı alanlar nedir? Eğitim dediğimiz ama hangi konuları kapsıyor bu eğitiminiz?

TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI KURUMU RUH SAĞLIĞI PROGRAMLARI DAİRE BAŞKANI DR. ESRA ALATAŞ – Eğitici eğitimi sertifikalı tabii ki ama eğitici eğitimi almış arkadaşların sahada verdiği eğitim sertifikalı bir eğitim değil. Kapsadığı konuları çocukluk döneminde görülebilecek ruhsal hastalıklardan, anneye baba arasındaki iletişimsizliğin çocuğu nasıl etkileyeceğinden, o iletişimin nasıl tekrar kurulabileceğinden, çocukla ilgili tespit edilen sıkıntılar varsa bunlarla nasıl başa çıkılabileceğinden bahseden oldukça geniş kapsamlı da bir içeriği var.

BAŞKAN – Ben bir şey sormak istiyorum. Şimdi, biz aile bütünlüğü de Komisyon konumuz olduğu için, yani biz daha geniş bir perspektiften bakmak zorundayız Komisyon olarak konuya. Koruyucu önleyici hekimlik açısından evlilik öncesi ve evlilik süresince gibi yeni evlenecek çiftlere ya da evlenmiş çiftlere bir eğitim programınız var mı sağlık açısından?

TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI KURUMU RUH SAĞLIĞI PROGRAMLARI DAİRE BAŞKANI DR. ESRA ALATAŞ – Var eğitim programımız. Kadın Üreme Sağlığı Dairesi yürütüyor. Arkadaşım az sonra sunacak onu da.

BAŞKAN – Tamam, teşekkür ederim.

Devam edelim o zaman.

Önce sizi tanıyalım lütfen.

2.- *Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Kadın ve Üreme Sağlığı Daire Başkanı Dr. Sema Sanisoğlu'nun, Evlilik Öncesi Danışmanlık Programı hakkında sunumu*

TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI KURUMU KADIN VE ÜREME SAĞLIĞI DAİRE BAŞKANI DR. SEMA SANİSOĞLU - Hepinize Günaydın. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu Kadın Üreme Sağlığı Daire Başkanı olarak görev yapmaktayım.

Dairemiz olarak biz, evlilik öncesi danışmanlık programı yürütmekteyiz. Amacımız evlilik için sağlık raporu almak üzere başvuran çiftlere -birlikte veya ayrı kentlerden de başvuran- bir danışmanlık hizmeti vererek özellikle tabii biz üreme sağlığı konusunda danışmanlık veriyoruz. Bunu bir fırsat penceresi düşünerek, bu dönemde onlara gebelik, gebelik hangi durumlarda istenir, ne zaman olur, nasıl korunur, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlarla ilgili, bir de akraba evliliklerine bağlı birtakım sağlık sorunları olabilir, bunlarla ilgili bilgi veriyoruz.

Tabii, bildiğiniz gibi aile toplumun çekirdeği. Sağlıklı nesiller burada yaşıyor. Bir evlilik Medeni Kanunu'muzda ve Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nda da belirtildiği şekilde bununla ilgili karar veren çiftler, önce sağlık raporu için bizim aile hekimliklerine başvurmakta. Aile hekimleri tarafından evlilik öncesi sağlık raporu veriliyor. Bizim programımızla alakalı, bu fırsat döneminde ne kadar bilgi verirse çünkü sonuçta boşanmayla ilgili sıkıntılarının bir kısmı da üreme sağlığıyla ilgili konulardan kaynaklanabilir, buradaki bilgi eksikliği, çocuğun olmaması, birtakım cinsel sorunlar. Sonuçta bildiğimiz gibi evlilik sonuçta neslin devamı, özellikle cinsel hayatın başladığı kurumsal yapı. Bunun için buradaki bizim verdiğimiz üreme sağlığı danışmanlığı çok önemli. Çünkü -ben kendim kadın doğum uzmanıyım- bana evlilik için gelen bir üniversite öğrencisi ya da üniversite mezunu bir çift, bay-bayan, daha cinsel ilişkinin nasıl olacağını bilemeyen çiftler dahi vardı. Benim şekil çizerek, eşyle beraber göstererek anlattığım insanlar var çünkü ülkemizde bu üreme sağlığı ne okulda ne okul öncesi ne ailede... Bu bilgidir bir kısmı günah, bir kısmı tabu, utanma duygusuyla beraber çok eksik yetişiyoruz. Bu örneği onun için vermek istedim. Bu dönemde işte biz bu çiftlere en azından cinsel sorunlarla ilgili bilgi eksikliği, korunma yöntemleri, bunlarla ilgili bilgi vermeye çalışıyoruz. İşte bu yapılan bütün şeyler, bilgiler önleyici, geliştirici, eğitici. Bunun tabii en başında iyi bir iletişim ve empati geliyor. Bu tabii, sonuçta herhâlde burada olanların birçoğu evlidir. Bu çok kolay bir şey değil. Yani bir insanın evliliğini sürdürmesi, karşıdaki kadın, erkekteki o bakış açısıyla beraber görme o kadar kolay böyle vazgeçebileceğimiz bir şey değil. Hepimiz her gün bunları yaşıyoruz ama sonuçta iyi bir iletişim ve karşı tarafa empati duymak, saygı duymak, bunlarla beraber bu sağlanabilir.

Bizim programlarımızda iyi bir iletişimle alakalı bizim sağlık sunucularına böyle bir eğitim veriyoruz iletişim nasıl yapılsın diye ama tabii, halk eğitimlerinde bu bizim daire olarak yaptığımız bir şey değil. Biz daha çok üreme sağlığı konularında bilgi veriyoruz.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 4

Sağlıklı aile olursa sağlıklı toplum olur. Biz, dediğim gibi gebeliği önleyici yöntemler, ondan sonra iyi bir iletişim nasıl olur -kabaca, çok detaya inmeden- cinsel yolla bulaşan hastalıklar, akraba evliliği ve bununla geçecek hastalıklarda özellikle ülkemizin bazı yörelerinde talasemi, işte hastalıkları var, kan hastalıkları; özellikle 45 şehirde bununla ilgili özel kan alınıyor, bunlar o bölgelerde özellikle çalışıyor. Onunla ilgili Çocuk ve Ergen Sağlığı Daire Başkanlığı bununla ilgili insanlara bilgi veriyor. Takdir edersiniz ki iki akraba insanın evlenmesinde hiçbir yerde bir engel yok ama biz onlara evlendiklerinde işte gebelik sırasında bir sağlık problemi olabileceğini hatırlatıp, özellikle bu kan hastalıklarında -çünkü eğer taşıyıcı aile bireyleri varsa bunların ¼ oranında dominant, yani gerçek hasta olma ihtimali var- bunları gebe kaldıkları zaman daha yakın, işte bir hematoloji uzmanıyla birlikte bunları konsülte ediyor. Özel böyle merkezlerimiz var.

Veyahut da gebe kalacağı dönemi kadın bilmiyor. Yani gerçekten infertilite diye başvuran birçok kadın asıl kalması gereken, cinsel ilişki yapması gereken dönemi bilmediği için yıllarca veya kocası uzun yol şoförü, nasıl gebe kalacak çünkü geldiği zaman aynı o yumurtlama dönemine rastlamadığı için uzun süren inferti var. Biz bu konuda insanlara bu dönemde bilgi veriyoruz. Şekil çizerek, anlatarak, sikluslarına göre bilgi veriyoruz. Bu da hani gebe kalmak isteyenlere; istemeyenlere de çeşitli yöntemlerimiz, aile planlaması yöntemleri, bunlar birinci basamakta ücretsiz olarak sunulmakta, aile hekimlerinde aile sağlığı elemanları hap, kondom, RİA, enjektabl preparatlar, hepsi, hem bunu sunan insanlar sertifikalı sağlık personeli tarafından sunulmakta hem de ücretsiz olarak, tüm sağlık kuruluşlarında birinci basamak ve toplum sağlığı merkezlerinde bunlar ücretsiz olarak sunulmakta. Ayriyeten hastanelerimizde de biz bu malzemeyi ücretsiz olarak dağıtıyoruz. Özeller de isteyebilir, onlara da verebiliyoruz. Yeter ki bu hizmetleri sunabilsinler.

Cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar özellikle tabii birden fazla eşlilik, işte aile hayatındaki dengesizliklerden birtakım enfeksiyonlar aileye gelebilir. Bu konuda da gene bunlara bilgi verip bununla ilgili hem danışmanlık hem de hastane ilgili kadın doğum uzmanı veya üroloji uzmanı bunların sevkiyle ilgili birtakım bilgiler veriyoruz. Bunun için biz 2014 yılında genelgeyi çıkardık. Resimde görüldüğü gibi sağlık personeline yönelik danışmanlık rehberi oluşturduk. Bir de her çifte dağıtılmak üzere kitap bastık. Burada danışmanlığa gelen bütün çiftlere evliliğe sağlıklı başlangıç kitabından veriyoruz. Burada baz, en asgari, onların anlayacağı bilgiler var. Öteki sağlık danışmanlık rehberi ise sağlık personelinin ona bilgi gereken kaynak kitap olarak onların hepsini yayınladık.

Biz bunları nasıl yapıyoruz? Bütün aile hekimliklerinde aile sağlığı elemanları var. Biz özellikle bütün sağlık personelimize hizmet içi eğitimlerle beraber yaklaşık on beş gün süren beş modüllü üreme sağlığı eğitimleri var. Bu birinci basamakta çalışan aile sağlığı elemanlarımızın çoğu bu eğitimi almakta. Bu eğitimi alan insanlara bir günlük bu takviye eğitimi, hani bu evlilik öncesi danışmanlığı nasıl verirseniz diye veriyoruz. Almayanlara da iki günlük eğitimle beraber biz bu hizmeti sunacaklara bu eğitimi vermekteyiz. Dediğim gibi bu kişilere de nasıl eğitim vereceklerine dair bir sunum da hazırladık, standart bir sunumumuz var. Bütün birinci basamaktaki hizmet sunanlara, danışmanlık verenlere de bunu kaynak olarak da gönderdik. Dediğim gibi de her başvuran çifte de bu kitaptan ücretsiz olarak dağıtıyoruz.

Tabii programımız yeni başladı. 2015 yılında yaklaşık 672.012 kişiye danışmanlık verdik. Tabii TÜİK verilerine baktığımızda yaklaşık yılda 600 bin çift evlenmekte. Biz bir yılda ancak yarısına ulaştık. Hedefimiz tabii tüm başvuran çiftlerin bu danışmanlık hizmetinden... Özellikle tabii bizim konumuz üreme sağlığı ama sonuçta bunların bir kısmı da dolaylı olarak aile içindeki şiddete sebep olabilir, boşanmalara neden olabilir uzun süre infertilite nedeniyle. Bunun için biz bu programın daha yaygın bir şekilde olması için çalışmalarımıza devam etmekteyiz. Dediğim gibi bu hizmetler tüm kurum kuruluşlar, birinci basamak, ikinci basamakta verilmektedir. Bu kadar benim anlatacağım.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Ben bir şey söylemek istiyorum bu konuda. Sadece bu eğitim ekiplerinizde hekimler mi var, yoksa sosyal çalışması, psikolog gibi destek elemanları, yani sahadan başka elemanlarla da çalışıyor musunuz?

TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI KURUMU KADIN VE ÜREME SAĞLIĞI DAİRE BAŞKANI DR. SEMA SANISOĞLU – Yani bizim genel toplum sağlığı merkezlerimiz daha çok eğitim veren kurumlar. Aile sağlığı elemanları zaten ebe, hemşire, çok nadir ATT'ler var birinci basamakta çünkü sonuçta bunlarla ilgili sıkıntı var zaten Sağlık Bakanlığının. Yani hâlen daha aile hekimi başına düşen nüfus 3.500 civarında. Oysa 2 bin-2.500'lerin olması ideal. Bunun için de sağlık personeline ihtiyaç var ama şu anda toplum sağlığı merkezlerinde genelde ebe, hemşire, doktor. Bizim üreme sağlığı eğitimi yapan yaklaşık 114 eğitim merkezimiz var Türkiye genelinde. Bunların 14 tanesi bölgesel eğitim merkezi. 14 bölge, bütün 81 il bunlara bağlı. Bunun dışında yaklaşık işte 112 tane merkezde de üreme sağlığı eğitimleri zaten yıl boyu süren program şeklinde verilmekte. Bütün halk eğitimi budur.

BAŞKAN – Yani sosyal çalışmacı ve psikolog istihdam...

TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI KURUMU KADIN VE ÜREME SAĞLIĞI DAİRE BAŞKANI DR. SEMA SANISOĞLU – Vardır ama hani istihdam o sonuçta varsa onlara da veriyoruz ama bizim birinci, en eskiden AÇSAP Genel Müdürlüğü döneminden kalan kurum olarak genelde ebe, hemşire ve doktor.

BAŞKAN – Tamam. Teşekkür ediyorum, sağ olunuz.

Sayın Tanal, buyurun.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli Doktorum, teşekkür ederim açıklamalarınız için. Şöyle bir cümle ifade ettiniz. “Akrabalar arasında yasal bir evlenme engeli yoktur.” şeklinde bizce dediniz. Bu cümlelerimiz bence talihsiz. Neden? Medeni Kanun'un 129'uncu maddesi evlilik engelleriyle ilgili kimlerin evlenemeyeceğini, akrabaları tek tek yazıyor. Nedir burada? “Aşağıdaki kimseler arasında evlenme yasaktır.” Yani bu eğitim arasında bence bunun da verilmesi lazım ki sağlıklı üreme için sağlıklı bir aile, sağlıklı bir toplum yetiştirebilelim.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 5

“1. Üstsoy ile altsoy arasında; kardeşler arasında; amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri arasında,

2. Kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyu arasında,

3. Evlat edinilen ile evlatlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında.”

Yani yaşamızda kimlerin, hangi akrabaların evlilik yapamayacağını, burada Medeni Kanun’umuzun 129’uncu maddesinde tek tek yazılmış. Bence eğitimlerimizde bunu da vermeniz yarar var. O cümle talihsiz bir cümle.

Teşekkür ederim. Saygılarımı sunarım.

BAŞKAN – Teşekkürler Sayın Tanal.

ERGÜN TAŞCI (Ordu) – O cümle açıklamaya muhtaç.

TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI KURUMU KADIN VE ÜREME SAĞLIĞI DAİRE BAŞKANI DR. SEMA SANİSOĞLU – Biz öyle, onu kastetmedik.

ERGÜN TAŞCI (Ordu) – O cümleye...

TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI KURUMU KADIN VE ÜREME SAĞLIĞI DAİRE BAŞKANI DR. SEMA SANİSOĞLU – Ama sonuçta şu anda akraba evliliği... Ben akraba evliliğini destekleyen tarzda bir şey söylemedim. Yani akraba evliliği olduğunda olabilecek sıkıntıları bizim orada danışmanlık vererek...

BAŞKAN – Peki. Zaten yasal olarak evliliğe müracaat etmiş, sağlık raporu için size gelmiş çiftler geliyor değil mi?

TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI KURUMU KADIN VE ÜREME SAĞLIĞI DAİRE BAŞKANI DR. SEMA SANİSOĞLU – Evet.

Yani sonuçta ondan öncesi bizim konumuzun dışında Sayın Vekilim. Biz sadece rapor aldıktan sonra bize başvuran insanlara bilgi veriyoruz. Yani rapor için gelmiş, aile hekimine başvurmuş, oradan sonra da bize geliyorlar, biz...

BAŞKAN – Kanuni bir engeli olmayan.

TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI KURUMU KADIN VE ÜREME SAĞLIĞI DAİRE BAŞKANI DR. SEMA SANİSOĞLU – Evet.

Onlar zaten o gereken çalışmaları yapmışlardır. Ruh sağlığıyla ilgili, işte herhangi bir hastalık, bulaşıcı hastalık...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Sağlık raporu ayrı Değerli Hocam, aile hısımlık tablosu farklı. Onlar gelmeden hekim olarak, doktor olarak sizin bunu bulabilmeniz, tespit etmeniz zor. Ancak nüfus aile tablosu gelirse burada dediğim şekilde -Nüfus Genel Müdürlüğünden değerli arkadaşlarımız da burada- ancak oradan siz bu akrabalık ilişkisini tespit edebilirsiniz. Yani sizin önünüze gelecek olan sağlık raporuyla bunu tespit edemezsiniz Değerli Doktorum.

Teşekkür ediyorum.

TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI KURUMU KADIN VE ÜREME SAĞLIĞI DAİRE BAŞKANI DR. SEMA SANİSOĞLU - Onlar zaten belediyeye başvuruyor...

BAŞKAN – O zaman şöyle yapalım, tamamlayalım. Ben şöyle anladım: Evlilik için evlendirme memurluğuna müracaat edenler ve onlardan sağlık raporu alması için size yönlendirilenler...

TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI KURUMU KADIN VE ÜREME SAĞLIĞI DAİRE BAŞKANI DR. SEMA SANİSOĞLU - Biz sağlık raporu almak için başvuranlar... Çünkü sağlık raporu alma durumunda kanunen, ona başvuran kişilere biz danışmanlık veriyoruz, ondan önceki aşamada bizim programımızla ilgili herhangi bir şey yok. Başvuruyor, geliyor, biz bu konularda onlara da bilgi veriyoruz ve özellikle ifade ettim, bazı yörelerde, özellikle Akdeniz Bölgesi gibi birtakım yerlerde birtakım hastalıklar, akraba evliliklerine bağlı geçiş var, biz onlarla ilgili de o merkezlerde özel kan alınıyor, onlarla ilgili sonuçlarına göre aile bireyleri, çiftler bilgilendiriliyor.

BAŞKAN – Benim de bildiğim, bazı kas hastalıkları Orta Anadolu’nun bazı bölgelerinde var.

TÜRKİYE HALK SAĞLIĞI KURUMU KADIN VE ÜREME SAĞLIĞI DAİRE BAŞKANI DR. SEMA SANİSOĞLU - Olabilir ama asıl taramayı biz bu kan hastalıklarında yapıyoruz, onunla ilgili kurduğumuz merkezler var. Onun dışında, diğerlerine herhâlde şu anda, henüz başlamadı, program olarak değil yani.

BAŞKAN – Tamam, çok teşekkür ediyorum.

Başka ilave etmek isteyen ya da soru sormak isteyen arkadaşımız...

Devam edelim.

Çok teşekkür ediyorum.

Sağlık Bakanlığı sunumu bitti herhâlde, değil mi?

ERGÜN TAŞCI (Ordu) - Başkanım, bununla ilgili belki bir konuyu...

BAŞKAN – Buyurun Ergün Bey.

ERGÜN TAŞCI (Ordu) – Az önce Başkanımın ifade ettiği gibi, burada önleyici tedbir anlamında, evlilik öncesi çalışma var mı anlamında bir soru soruldu.

Sayın Başkanım, kayıtlara geçmesi açısından da... Şimdi, bu Sağlık Bakanlığımız, biliyorsunuz, KHK’yla 2011’de yeniden yapılandı. Dolayısıyla, hakikaten yıllardır Ankara’da bürokraside çalışan bir kişi olarak daha önceki genel müdürlükleri ve ne iş yaptıklarını çok daha açık ve net bir şekilde biliyor idik. Yeni bir yapılanmada genel müdürlüklerimizin adı değişti, gerçekten hangi genel müdürlüğümüzün bünyesinde ne tür faaliyet var, bu anlamda... Çünkü toplum da takip ediyor artık yani bir sorun olduğunda işte, araştırma yapıyor vesaire gibi. Dolayısıyla bu çok kıymetli çalışmalarımızın belki bu raporda da bu değerlendirilmeye muhtaç bir konu da olabilir. Belki sivil toplum örgütleriyle veyahut da diğer bakanlıklarla topluma duyurulması noktasında bir ihtiyacı yeniden gözden

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 6

geçirmekte fayda var diyorum. Kıymetli çalışmaların biraz böyle kurum içi teknik, bu kadar donanımlı bir çalışmanın topluma bütünleşmesine de dikkat edersek bu süreçte de toplumun daha fazla istifade etme imkânı olur diyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim Sayın Taşçı.

Teşekkürler.

Şimdi herhâlde Çalışma Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü, arkasından Sosyal Güvenlik Kurumu...

Sayın Genel Müdürümüz burada herhâlde.

CANDAN YÜCEER (Tekirdağ) – Sayın Başkanım, onlar başlamadan bir şey sorabilir miyim?

BAŞKAN – Buyurunuz Sayın Yüceer, hoş geldiniz.

CANDAN YÜCEER (Tekirdağ) – Herkese ben de sevgilerimi, saygılarımı sunuyorum.

Kusura bakmayın, biraz geciktim. Özür dilerim, sunumu da bölmüş oldum ama çok teşekkürler.

Biliyorsunuz, Komisyonun başında hani bizim de dinlenilmesi, görüşlerine başvurulması konusunda sizlere önerilerimiz olmuştu ama şu anki program nedir, hani kimleri dinleyeceğiz? Bizim elimizde bir liste yok. Tamamen hani bizim için de sürpriz oluyor çarşamba, perşembe günleri.

BAŞKAN – Dün biraz onu konuştuk.

CANDAN YÜCEER (Tekirdağ) – Hani program belli olursa ve bizden de kimler dinlenecek, önerilerimiz...

BAŞKAN – Şöyle yapalım: Bugün arkadaşlarımızı dinleyelim, sonra devam eden gündemde konuşalım. Dün konuştuk.

CANDAN YÜCEER (Tekirdağ) – Belli midir peki, kimlerin çağırılacağı, program belli midir? Kaba bir programı bize sunmadınız çünkü.

BAŞKAN – Taslak olarak belli, sizin verdiğiniz isimleri de dercettiğimiz bir taslağımız var.

CANDAN YÜCEER (Tekirdağ) – Onu bize de gönderirseniz çok mutlu oluruz.

BAŞKAN – Tabii, dün istişare ettik, olmadığınız için... Bugün de tekrar şey yapabiliriz.

CANDAN YÜCEER (Tekirdağ) – Tamam, çok teşekkür ederim.

BAŞKAN – Şu an resmî kurumları dinliyoruz, zaten takvim öyle. Sizin de verdiğiniz isimlerin olduğu STK'lar ve üniversiteler devamında geliyor. Takvim öyle planlandı önce "Resmî kurumların elinde ne var?"ı gördüm istediğimiz için.

Sayın Genel Müdürümüz Nurcan Önder, hoş geldiniz.

Sayın Nurcan Önder ve Çalışma Uzmanımız Seda Ceren Erdem, herhâlde birliktesiniz.

Buyurun Sayın Genel Müdürüm, başlayınız lütfen.

3.- *Çalışma Genel Müdürü Nurcan Önder'in, uluslararası belgelerde aile bütünlüğünü korumaya dönük düzenlemeler, çalışma hayatı açısından aile bütünlüğünü tehdit eden unsurlar, Çalışma Genel Müdürlüğünün aile bütünlüğünü korumaya dönük dolaylı politika ve uygulamaları ile önerileri hakkında sunumu*

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRÜ NURCAN ÖNDER – Çok teşekkür ediyorum.

Biz, Çalışma Genel Müdürlüğümüzün, daha doğrusu Çalışma Bakanlığımızın bu konuya ilişkin, bu konuda değerlendirilebilecek hususlarına ilişkin bir sunum hazırladık.

Sunumumuzun içeriği, uluslararası belgelerde aile bütünlüğünü korumaya dönük düzenlemeler, temel iş gücü piyasası verileri, çalışma hayatı açısından aile bütünlüğünü tehdit eden unsurlar, Çalışma Genel Müdürlüğünün aile bütünlüğünü korumaya dönük dolaylı politika ve uygulamaları ve önerilerimizden oluşuyor sunumumuz.

Uluslararası belgelerimiz bu konuda, daha önce burada da muhtemelen bahsedilmiş olduğu gibi, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (CEDAW), ülkemiz bahse konu sözleşmeyi 1985 yılında imzalamıştır. Yine, Avrupa Sosyal Şartı, bu Avrupa Sosyal Şartı'nın da bazı maddeleri 1989'da ülkemiz imzalamıştır.

Bu konuya ilişkin bir Avrupa Birliği direktifimiz var. Avrupa Birliği direktifimiz, ebeveyn izni konusunda 2010/18 sayılı Konsey Direktifi. Bu en az dört aylık bir süreyi kapsayıp bir ayın devredilemez nitelikte olduğunu belirten ebeveyn izni direktifi.

İstihdam ve Meslek Konularında Kadın ve Erkeğe Eşit Muamele ve Fırsat Eşitliği İlkesinin Uygulanmasına Dair Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin yine 2006/54 sayılı Direktifi var. Bu direktif de Hamile, Loğusa veya Emzikli Kadın Çalışanların İşyerinde Sağlık ve Güvenliklerinin İyileştirilmesine İlişkin Asgari Önlemlerin Belirlenmesi Konusundaki 92/85 sayılı Konsey Direktifi'yle tamamlanıyor. Burada en az on dört haftalık kesintisiz analık iznine ilişkin bir husus var.

İstihdama ilişkin verilerimizden kısaca bahsetmek istiyorum. EUROSTAT, herkesin bildiği gibi Avrupa Birliği İstatistik Ofisi verilerine göre, 2014 yılında Avrupa Birliğinin 28 ülkesinde toplam istihdam oranı yüzde 69,2, işsizlik oranı ise yüzde 10,2. OECD ülkelerinin ortalamasına bakıldığında, 2014 için toplam istihdam oranı yüzde 65,8, katılım oranı yüzde 71,2, işsizlik oranı ise yüzde 7,5 olarak gerçekleşmiş.

Ülkemizdeki temel iş gücü piyasalarını ben Komisyonun vaktini almamak üzere çok hızlı geçmek istiyorum. Sunumumuzu dağıttık. Bir de bizim küçük bir istatistik bültenimiz var, dosyalarımıza onu da ekledik. Ülkemizde 2015 yılı itibarıyla, toplam çalışabilir yaştaki nüfus 58 milyon 134 bin olup bunlardan 30.003 tanesi yani yaklaşık yüzde 51,6'sı istihdama katılıyor. Yani ülkemizde çalışabilir durumda olanların neredeyse yarısından biraz fazlası istihdama katılmış durumda. Kadınlarla ilgili verilere baktığımızda, istihdama katılım oranı kadınlarda 2014'te yüzde 30,9 iken 2015'te 31,8 dolayında seyrettiğini görüyoruz, küçük bir artış var. Yine, 2014'te erkeklerde iş gücüne katılım oranı yüzde 71,5 iken 2015'te de 71,9'u bulmuş. Bu şimdi söyleyeceğim istatistik Aile

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 7

Bakanlığı tarafından yapılan bir analiz sonucunda çıkarılmış bir rapora dayanıyor. Bu istatistiğe göre, en son verilerimiz, 2013'te bu Komisyonun da çalışmasının tersine bir durum görüyoruz, burada, bekâr kadınlarda çalışma oranı yüzde 37,9; evlilerde 30,5; boşanmışlarda da 50,9 olarak gerçekleşmiş. Bu durum bekâr erkeklerde yüzde 61,4; evli erkeklerde yüzde 77,3; boşanmış erkeklerde de yüzde 72,9 civarında. 2013'ten sonra böyle bir veri analizi henüz yapılmamış.

Çalışma hayatı açısından biz kendi uygulamakta olduğumuz mevzuatı taradığımızda, çalışma konularını taradığımızda aile bütünlüğünü tehdit eden unsurları şöyle sıraladık: İşsizlik oranının yüksek olması iş ve aile yaşamının uyumlaştırılmaması, toplumsal rollerin -bakım hizmetleri gibi- ve geleneksel ön yargıların var olması, temel ve mesleki eğitim düzeyinin yeterince yüksek olmaması nedeniyle ücret düzeyinin düşük olması, esnek çalışma modellerinin yaygın olmaması ve kayıt dışı çalışmanın var olması.

Yine, Bakanlığımızın, Genel Müdürlüğümüzün aile bütünlüğünü korumaya yönelik politika ve uygulamalarını öncelikle mevzuatımızı tarayarak gerçekleştirmek istedik. Mevzuatımızda İş Kanunu' muzda ve Devlet Memurları Kanunu' muzda buna yönelik hükümler var. İş Kanunu' muzda eşit davranma ilkesi var 5'inci maddemizde. Aslında bu, kadınlarla ilgili konunun temelini oluşturuyor. Onun dışında, yine ilgili olarak farz edebileceğimiz konular, bize gelen işçi şikâyetlerinden de...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Başkanım, burada bir parantez açabilir miyiz?

BAŞKAN – Buyurun.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Teşekkür ederim.

Böldüm, özür dilerim Sayın Müdürüm.

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRÜ NURCAN ÖNDER – Rica ederim.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – İş Kanunu' muzun 5'inci maddesindeki eşit davranma ilkesi, aynen, dediğiniz doğru ancak işe alındıktan sonra var, işe alımda yok. Bununla ilgili kanun teklifi verdik, iktidar partisi 24'üncü Dönemde reddetti. Bu, bir eksikli midir, değil midir? Bu konuda bir çalışmanız olacak mı? Yani eşit davranma ilkesi işe alındıktan sonra var, işe ilk alımda yok. Bununla ilgili bir çalışmanız olacak mı?

Teşekkür ederim.

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRÜ NURCAN ÖNDER – Şimdi, bununla ilgili şöyle bir durum var: Benim yüksek lisans tez konum da bununla ilgili, katılımla ilgili: "Kadınlar niye iş gücü piyasasına katılıyor?" Burada aslında sebep ve sonuç birbirine karışmış durumda. Sonuç sebebi, sebep de sonucu doğruluyor. Hatta bunların ikisi de katılıma olan talebi ya da talep olmamasını engelleyebiliyor. Burada İş Kanunu' muz herkesin bildiği gibi, özel sektöre uygulanan bir kanun ve özel sektörde işe girdikten sonraki süreçleri takip edebiliyoruz ama işe başlamasına yönelik çok fazla bir kontrol mekanizması koyamayız ama biraz sonra anlatacağım düzenlemelerde ve en son yapacağımız önerilerde buna ilişkin hususlar var. Biz yapılacak düzenlemelerin, hani olumlu düzenlemelerin, pozitif düzenlemelerin hem kadın hem erkekle beraber değerlendirilmesinin, hani, "çalışan" olarak yapılmasının işe alımda da bu ayrımcılığı engelleyeceği kanaatindeyiz ama biz "Bu ayrımcılığı uygulayamazsınız." desek bile -ben bir de, yirmi yıl müfettişlik yaptım, iş müfettişi kökenliyim- bunu tespit etmek uygulamada çok mümkün olan bir şey değil. Sonuçta, işveren eğitimi daha düşük olan birini de alabilir, hani, kamu değil.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Hemen cevap: "Kontrol etmek mümkün değil." dediniz, gazetelerdeki iş ilanlarına bakersak efendim, erkek aranır, kadın aranır vesaire ayrımı. Bu, gerek Anayasa' mızın mevcut 10'uncu maddesi eşitlik gerek mevcut Ceza Kanunu' nun 122'nci maddesindeki ayrımcılık yasağı bunların hepsini yasaklıyor. Sağ olsun, Bakanlık bir dönem o konuda çok titiz davrandı, kamu kurumlarındaki bu ayrımı yasakladı ve bu kamu kurumlarındaki yasaklamayla ilgili şikâyet başvurularını değerlendirdi ama "Biz bunu kontrol edemeyiz." deyip de yapamayız çünkü hukuk devletinin varlığında esas olan yoksulu ve kimsesiz olanları korumaktır yani bunu kayıtsız bırakamayız. "İş Kanunu özel iş yerlerine uygulanır." deyip sosyal devletin gereğini -Anayasa' mızın 65'inci maddesi hükümleri uyarınca- bir tarafa atamayız.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRÜ NURCAN ÖNDER – Aynı konuda ben şunu belirtmek isterim: Ben Ankara Siyasal Bilgiler mezunuyum, ben mezun olduğumda kaymakamlık sınavına giremedim, o zaman "erkek" diye açılıyordu.

Yine, eşit davranma ilkesi dışında, feshin geçerli sebebe dayandırılması, işçinin haklı nedenle fesih hakkı, işverenin haklı nedenle fesih hakkı, yıllık izin bakımından çalışılmış gibi sayılan süreler -kadınların doğum izninde geçirdiği süreler buna dâhil- yer altı ve su altında çalışma yasağı, gece çalışma yasağı, analık hâlinde çalışma ve süt izni ve kıdem tazminatına ilişkin bazı düzenlemeler de kadınlara yönelik yapılan bazı pozitif ya da... Özellikle pozitif ayrımcılığın negatif sonuçlara neden olduğunu, işe alımlarda da ya da işin devamı süresince de çalışma ortamını etkilediğine ilişkin bize gelen işçi şikâyetlerinden böyle bir çıkarımımız var. Uluslararası Çalışma Örgütü de artık bütün belgelerinde "kadın" değil de bu ayrımın kaldırılarak "ebeveyn" ya da "çalışan" olarak bunların düzenlenmesi gerektiğini bize belirtiyor, raporluyor.

İş Kanunu' muzdaki eşit davranma ilkesi, biraz önce sayın vekilimizin de söylediği gibi, iş ilişkisinde dil, ırk, renk, cinsiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç gibi sebeplerden dolayı ayırım yapılamayacağını içeriyor. İşveren, biyolojik veya işin niteliğine ilişkin sebepler zorunlu kılmadıkça bir işçiyi iş sözleşmesinin yapılmasında, şartlarının oluşturulmasında, uygulanmasında ve sona ermesinde cinsiyet veya gebelik nedeniyle doğrudan veya dolaylı işleme tabi tutamıyor. Yine, aynı veya eşit değerinde bir iş için cinsiyet nedeniyle daha düşük ücret kararlaştırılmıyor. İş ilişkisinde veya sona ermesinde eşitlik ilkesine aykırı davranıldığında işçi, dört aya kadar ücreti tutarındaki uygun bir tazminattan başka yoksun bırakıldığı haklarını da talep edebiliyor. Yine, işverenin eşitlik ilkesine

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 8

aykırı davrandığını işçi ispat etmekle yükümlü oluyor. Ancak, işçi bir ihlalin varlığını, ihtimalini güçlü bir şekilde gösteren bir durumu ortaya koyduğunda, işveren böyle bir ihlalin mevcut olmadığını ispat etmekle yükümlü oluyor.

Analık hâlindeki çalışma ve süt izni yine İş Kanunu' muzda düzenlenmiş. Bu, özel sektörde İş Kanunu' na tabi çalışan kadınlarla ilgili. Kadın işçilerin on altı haftalık bir izni var; bu iznin sekiz haftasını önce, sekiz haftasını sonra kullanabiliyorlar. Doktordan uygun rapor almaları durumunda üç haftadan sonraki izinlerinin kalan kısmını da doğum sonrasına erteleyebiliyorlar. Erken doğum hâllerinde de bu süre doğum sonrasına tam olarak ekleniyor. Bu konuda 2011 yılında bir iyileştirme yapıldı. Yine, analık hâlinde, on altı haftalık sürenin bitimi hâlinde, çoğul gebelerde bu on sekiz hafta, altı aya kadar kadın işçi ücretsiz izin alabiliyor. Bu süreler yıllık izin hakkının hesabına katılmıyor. Kadın işçiler 1 yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri hâlinde günde bir buçuk saat süt izni alıyorlar, bu süre çalışma süresinden sayılmıyor ve işçi ve işveren arasında iş yerinin durumuna, uzaklığına göre ne kadar sürelerle, kaç bölünerek ve hangi saatler arasında kullanılacağı kararlaştırılabilir.

Yine, Bakanlığımız tarafından uygulanan teşvik uygulamaları var. Bunlardan bir tanesi 6111'le gelen kadın ve genç teşviki. Burada, işverenlerin ilave kadın istihdamı yapmaları durumunda kadınlara eli dört aya kadar işveren primi İşsizlik Fonu'ndan karşılanıyor. Bu, aslında 2015' te bitmişti ama 2020 yılına kadar uzatıldı.

Yine, doğum ve ebeveyn izinlerine ilişkin düzenlemeler. Bunlar kanunlaştı, biraz sonra belirteceğim. Yine, 5510 sayılı Kanun' la -SGK' dan gelen arkadaşlar belirtecekler- el sanatlarında çalışan kadınlara düşük primle isteğe bağlı sigortalı olma imkânına ilişkin de bir düzenleme yapıldı.

Biraz önce bahsettiğim yasalardan Gelir Vergisi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun' da ebeveyn ve kadınların doğum iznine ilişkin çok yeni düzenlemeler yapıldı. Çok kısa bir şekilde burada ondan bahsetmek istiyorum: Bu düzenlemelere ilişkin konu 64' üncü Hükümet Programı' nda ve 2016 Yılı Eylem Planı' nda yer almaktaydı. Bu çerçevede, çalışanların doğuma bağlı izin ve haklarını güçlendirmek ve Devlet Memurları Kanunu ve İş Kanunu' nda gerekli değişiklikler yapılması; yine, çalışan kadınların doğuma bağlı olarak ilk çocukta iki ay, ikincide dört ay, üçüncüde altı ay yarı zamanlı ve tam ücretli çalışma hakları ile çocukları okula başlayana kadar kısmi süreli çalışma haklarının tanınmasına ilişkinidir. Bu yasa Meclis Genel Kurulunda 29/01' de kabul edilmiş olup dün itibarıyla Resmî Gazete' de yayımlanmıştır. Burada, İş Kanunu ile Devlet Memurları Kanun' unda bazı düzenlemeler yapıldı ama bunlar işin niteliği gereği birbirine tam eş düzenlemeler değil, genel olarak aynı olmakla beraber. Yine, burada yapılan ilk düzenleme, doğumda veya doğum sırasında annenin ölümü hâlinde annenin doğum sonrası kullanmadığı doğum izninin babaya kullanılabilmesi; evlat edinen eşlerden birine veya evlat edinene çocuğun aileye fiilî teslim tarihten itibaren yine, sekiz hafta analık izninin kullanılabilmesi; yine, doğum sonrası analık hâli izninin bitiminden itibaren kadın işçiye ve 3 yaşını doldurmamış çocuğu evlat edinen kadın veya erkek işçilere istekleri hâlinde birinci doğumda altmış gün, ikinci doğumda yüz yirmi gün, üçüncü doğumda yüz seksen gün süreyle haftalık çalışma süresinin yarısı kadar ücretsiz izin verilmesi; çoğul doğum hâlinde bu süreler otuzar gün eklenmesi; çocuğun engelli doğması hâlinde de bu sürenin üç yüz altmış gün olarak uygulanmasına ilişkin hususlar getirildi. Bu madde hükümlerinin İş Kanunu kapsamında olan ve olmayan tüm çalışanlara uygulanacağına ilişkin de bir fıkra eklendi. Borçlar Kanunu kapsamında çalışan kişiler de var, onlar da bu haklardan faydalanabilecekler. Kadınların bu iki, dört, altı ay, yani İş Kanunu' na göre bunu aylık değil, günlük olarak düzenlememiz gerekiyordu, otuz, yüz yirmi ve yüz seksen gün olarak düzenlenen yarı zamanlı ücretsiz izinleri süresince kalan zamanda iş gücü ücretlerinin İşsizlik Sigortası Fonu' ndan karşılanacağına ilişkin de hükümler eklendi.

Yine, kısmi süreli çalışmaya ilişkin İş Kanunu' nda bir düzenleme yapıldı. Burada, doğum izninin bitiminden çocuk ilköğretim çağına başlayana kadar ebeveynlerden birisi -kadın ya da erkek, hangisi talep ederse- işverenden kısmi süreli çalışma talep etme hakkına sahip. İşveren bu hakkı reddedip bunu geçerli feshin nedeni saymıyor. 3 yaşını doldurmamış bir çocuğu eşyle birlikte veya münferiden evlat edinenler de bu haktan faydalanır. Yalnız, buna ilişkin, bazı hassas sektörlerle ilişkin bazı düzenlemeler de Çalışma Bakanlığı tarafından sosyal taraflarla birlikte yönetmelikle düzenlenecek. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu' nda bu düzenleme yine, kadın veya erkek işçiler için yapılmakla beraber kısmi zamanlı değil de yarı zamanlı yani haftalık çalışma süresinin yarısı kadar olarak yapıldı. Burada yarım gün işe gidip gelmek şeklinde değil de -işçilerde de öyle- işçi ile işveren bunu ortak kararlaştırabiliyor. Bazı günler gelinip, bazı günler gelinmemesi şeklinde de bir anlaşma sağlanmaları mümkün.

BAŞKAN – Kendi kendilerine belirliyorlar, takvimi kendileri belirliyor.

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRÜ NURCAN ÖNDER – Evet, kendileri belirliyorlar.

Şimdi, Genel Müdürlüğümüzü ilgilendiren ulusal plan, program ve stratejilerdeki düzenlemelere kısaca değinmek istiyorum: Yine, toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında, kadınların sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamdaki rollerinin güçlendirilmesi, statülerinin geliştirilmesi ve toplumsal bütünleşmenin kuvvetlendirilmesine ilişkin Onuncu Kalkınma Planı' nda ve öncelikli dönüşüm programında hedefler ve vurgular var. Onuncu Kalkınma Planı' nın öncelikli dönüşüm programlarından iş gücü piyasasının etkinleştirilmesine ilişkin programda kadınlara ve aile bütünlüğüne ilişkin hususlar mevcut olup bu programın koordinatörlüğü Bakanlığımız tarafından yürütülmektedir. Yine, Ulusal İstihdam Stratejisi, 2023' e kadar iş gücü piyasasındaki yapısal sorunların çözülmesi ve işsizlik sorununa kalıcı çözüm bulunmasına ilişkin uygulanacak politika, strateji ve tedbirleri içermektedir. Ulusal İstihdam Stratejisi de sadece Bakanlığımızın değil, ulusal bir belge. Stratejide 4 temel eksen var. Bunlar: Eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi, iş gücü piyasasında güvence ve esnekliğin sağlanması, özel politika gerektiren grupların istihdamının artırılması ve istihdam-sosyal koruma ilişkisinin güçlendirilmesine yönelik. Ulusal İstihdam Stratejisi' nde bu 4 ana eksen dışında, özellikle büyümenin istihdam esnekliği yüksek olan turizm, inşaat, finans, bilişim, sağlık, tarım, tekstil ve hazır giyim sektörlerine yönelik sektörel istihdam politikaları da bulunmaktadır. Bu 4 eksenden buradaki Komisyonu en çok ilgilendiren özel politika gerektiren grupların istihdamının artırılması temel

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 9

politika eksenli. Burada, başta kadınlar olmak üzere, özürölüler, gençler, uzun süreli işsizler gibi diğer gruplara göre işsizliği daha yüksek, istihdama katılımı daha düşük olan grupların önündeki engellerin kaldırılması amaç ediniliyor. Buna yönelik de çeşitli politikalar, hedefler öngörölüyor. Özel politika gerektiren gruplara ilişkin olan eksenin 3 tane ana hedefi var. Bunlardan ilki: Kadının iş gücüne katılım oranının 2023'te yüzde 41'e yükseltilmesi. 2012 itibarıyla yüzde 54,2 olan kadınlarda kayıt dışı çalışma oranının 2023 yılında yüzde 30'a düşürölmesi. Yine, gençlere ilişkin olarak da, genç işsizlik oranının genel işsizlik oranına yaklaştırılmasına ilişkin 3 tane politika var.

Hedefler var, bunların politikaları da şunlar: Kadınların iş gücüne katılma oranı ve istihdamı artırılacak, kayıt dışı istihdamı ile mücadele edilecektir. Genç işsizliği azaltılacak. Engellilerin iş gücüne katılma oranı ve istihdamları artırılacak. Uzun süreli işsizlerin işe dönüşü hızlandırılacak. Ayrımcılıkla mücadeleye yönelik düzenlemeler geliştirilecektir.

Yine, iş gücü piyasasında güvence ve esnekliğin sağlanmasına ilişkin hususlar da aile birliği açısından önemli maddeleri içeriyor. Bunlar: Yasal düzenlemesi bulunan ancak yeterli uygulama alanı olmayan esnek çalışma biçimlerinin uygulanabilirliğinin artırılması; mevzuatımızda düzenlenmemiş olan esnek çalışma biçimleri için yasal düzenlemeler yapılması; yine, esnek çalışanların ekonomik ve sosyal haklara erişebilme imkânlarının sağlanmasını içeriyor.

Bizim Genel Müdürlük olarak, kısaca kurumsal çerçevemizden bahsetmek istiyorum: Çalışma Genel Müdürlüğümüze bağlı İstihdam Politikaları Daire Başkanlığı altında bu biraz önce belirttiğim hususlar çalışılıyor. Ayrıca, Kadın İstihdamı Ulusal İzleme ve Koordinasyon Kurulu, İşyerinde Psikolojik Taciz (Mobbing) Mücadele Kurulunun da Genel Müdürlüğümüz tarafından sekreteryası yürütölüyor. Bunlar, Kadın İstihdamı Ulusal İzleme ve Koordinasyon Kurulu 2010/14 sayılı Başbakanlık Genelgesi uyarınca oluşturulmuştur. Bu genelge, kadınların sosyoekonomik konumlarının güçlendirilmesi, toplumsal yaşamda kadın-erkek eşitliğinin sağlanması, sürdürölabilir ekonomik büyüme ve sosyal kalkınma amaçlarına ulaşılabilmesi için kadınların istihdamının artırılması ve eşit işe eşit ücret imkânının sağlanması amacıyla Bakanlığımızca hazırlanmış olup 25 Mayıs 2010 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

BAŞKAN – Burada hemen bir şey sorabilir miyim?

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRÜ NURCAN ÖNDER – Buyurun.

BAŞKAN – Bunun toplanma periyodu ve Müsteşar ya da Müsteşar Yardımcısı düzeyinde diye biliyorum bunu ben. Toplanma periyodunda bir değişiklik oldu mu? Aynı periyotta toplantılar devam ediyor mu?

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRÜ NURCAN ÖNDER – Hayır, olmadı. Aynı periyotta toplanıyoruz, evet, yılda iki defa.

BAŞKAN – Peki, bunların raporları yayınlanıyor mu, toplantı raporları?

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRÜ NURCAN ÖNDER – Yayınlanıyor, Bakanlığımızın İnternet sitesinde yayınlanıyor, isterseniz

Komisyonu da iletebiliriz.

BAŞKAN – Tamam, teşekkür ederim.

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRÜ NURCAN ÖNDER – Yine, İşyerinde Psikolojik Taciz (Mobbing) Mücadele Kurulu, çalışanların uğradığı psikolojik taciz olaylarını izlemek, değerlendirmek ve önleyici tedbirler üretmek üzere 2011/2 sayılı Başbakanlık Genelgesi uyarınca oluşturulmuştur. Söz konusu Kurul tarafından İşyerlerinde Psikolojik Tacizin Önlenmesi Genelgesi Uygulama Eylem Planı hazırlanmıştır. Eylem Planı kapsamında 4 öncelik alanı belirlenmiştir. Bunlar: Kurumsal kapasite çalışmaları, eğitim ve farkındalık artırma çalışmaları, veri toplama, izleme ve değerlendirme çalışmaları ve mevzuat geliştirme çalışmaları olmak üzere 4 başlıktan oluşmaktadır.

Bunların dışında, Genel Müdürlüğümüz tarafından bazı projeler de yürütölmemektedir. Bunlardan 2 tane büyük projemiz var tamamlanan. Bunlardan birisi Çalışma Yaşamında Risk Grupları-Mesleki Beceri Kazandırma ve Duyarlılık Artırma Projesi. Bu proje kapsamında biz Bakanlık olarak sokak çocuklarının annelerine hasta bakıcılık ya da tekstil gibi bazı eğitimler vererek istihdama kazandırma yönünde çalışmalar yaptık. Bu konuda bunun raporunu da istenirse Komisyona sunabiliriz. Bu, devlet bütçesinden yapılan bir projeydi. Onun dışında, yine, Çalışma Hayatında Toplumsal Cinsiyet...

BAŞKAN – Bu proje tamamlandı, değil mi?

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRÜ NURCAN ÖNDER – Evet.

BAŞKAN – Yani veriler var elimizde. Kaç istihdama katıldı, anne istihdama katılınca kaç çocuk sokaktan çekildi gibi veriler var elimizde.

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRÜ NURCAN ÖNDER – Hepsi var, onu iletebiliriz.

Yine, Çalışma Hayatında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Geliştirilmesi Projesi, bu proje de bir Avrupa Birliği projesiydi ve tamamlandı. Şu an yürüttüğümüz bir proje var, bu proje de yine Avrupa Birliği projesi, Avrupa Birliği tarafından fonlanan bir proje. Dezavantajlı Kişilerin Sosyal Entegrasyonu ve İstihdam Edilebilirliklerinin Geliştirilmesi Projesi. Bu projenin bütçesi yaklaşık 30 milyon euro. Biz burada biraz sonra bahsedeceğim konulardaki projelere 300 bin euroya kadar hibe verebiliyoruz Avrupa Birliği'yle beraber. Bu projede, özel politika gerektiren kişilerin iş gücü piyasasına entegrasyonunu sağlamak ve iş gücü piyasasındaki tüm ayrımcılık biçimleriyle mücadele etmek amacı doğrultusunda kadınları da kapsayan önemli faaliyetler bulunmakta. Farkındalık artırma, rehberlik ve danışmanlık hizmeti faaliyetleri yürütölülecek, rehabilitasyon programları ile aktif iş gücü piyasası programları etkin olarak kullanılacaktır bu projede. Bu projenin hedef grupları şiddet mağduru kadınlar, sığınmaevlerinde kalan bireyler, engelliler, gecekondu bölgelerinde yaşayan kişiler de dâhil olmak üzere yoksul olan veya yoksulluk riski altında olan kişiler, eski hükümlü ve eski tutuklular, Roman nüfusunun fazla olduğu yerlerde yaşayan insanlar, diğer dezavantajlı kişiler, uyuşturucu ve madde bağımlıları, aile

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 10

içi şiddet mağdurları, çalışan çocukların anne ve babaları gibi. Şiddet mağduru kadınlara ek olarak, yukarıdaki diğer hedef grupların tümünde alt kategori olarak kadınlar özellikle hassasiyet gerektiren bir grup olarak düşünülmektedir. Bu projemiz şu anda son aşamaya gelmiştir, önümüzdeki aylarda uygulamaya geçeceğini tahmin ediyoruz. Bizim derlediğimiz projeler şu an Avrupa Birliği'nde son olarak kontrole tabi tutuluyorlar.

BAŞKAN – Ben hemen burada bir şey sormak istiyorum.

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRÜ NURCAN ÖNDER – Buyurun.

BAŞKAN – Özellikle sığınmaevindeki kadınların mesleki beceri edinmesi ve istihdama katılımıyla ilgili bir çalışma var mı? Yani bunun bir kalemi olabilir ya da özel bir çalışma olabilir. Çünkü orada kalma süreleri sınırlı, bazen bu süreler esnetilebiliyor ama kadının kendi başına bir hayat kurabilmesi için hem mesleki becerisinin kazandırılması ya da var olan bir becerisi varsa istihdama katılımı noktasında ŞÖNİM'lerle bir çalışma var, biliyorum, İŞKUR orada oluyor ama mesleki beceri kazandırılma noktasında sizin Genel Müdürlüğünüzün böyle bir çalışması var mı?

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRÜ NURCAN ÖNDER – Bizim Genel Müdürlüğümüzün direkt böyle bir çalışması yok ama Ulusal İstihdam Stratejisinde “sığınmaevlerinde kalan bireyler” diyor ama kadınların öncelikle istihdama katılması ve mesleki becerilerinin geliştirilmesine ilişkin bir hedef var, bu hedeften de İŞKUR Genel Müdürlüğümüz sorumlu. Bu kapsamda bazı çalışmalar yapıyorlar.

BAŞKAN – Tamam.

Teşekkür ederim.

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRÜ NURCAN ÖNDER – Son olarak, biz bizi ilgilendiren konularla ilgili 3 tane öneri yapmak istiyoruz Komisyonumuza. Bunlardan ilki iş-aile yaşamının uyumlaştırılmasına yönelik çalışma hayatında yapılacak düzenlemelerin sadece kadın çalışanları değil, tüm çalışanları kapsayacak şekilde olması. Bunu biz uygulamada çok fazla yaşıyoruz, özellikle kreş zorunluluğunda 100 kadın işçiye ilişkin bir sınır var, pek çok iş yeri bunu 99'da tutuyor. Bu, daha çok eğer öyle bir zorunluluk getirilecekse ya da diğer konularda, genel olarak tüm çalışan sayısı üzerinden hesaplanması gerektiği konusunda önerimiz var ve bundan sonraki bütün kanun çalışmalarımızda da bunu göz önünde tutarak yapıyoruz. Yine, esnek çalışmaya ilişkin mevzuat düzenlemelerinin gerçekleştirilmesi. Biraz önce anlattığımız gerçekte mevzuat düzenlemelerini, biz, aslında, her ne kadar kadınlar olarak bahsedilse de ebeveynler için yaptık. Burada da yine aynı şekilde işe alınma ve çalıştırmada dezavantajlı konuma gelmelerini önlemeye çalıştık.

Üçüncü olarak bakım hizmetlerine dair işverene yükümlülüklerin azaltılarak, kamusal özellikle yerel yönetimlerce yürütülecek çocuk, engelli ve yaşlı bakımevlerinin erişilebilir ve kaliteli hâle getirilmesi gerektiği yönünde bir önerimiz var.

Burada da işyerinin aslında hem işverenin çocuklu aileleri ya da kadınları çalıştırmaktan imtina etmesine ilişkin bir konu var hem de iş yerlerinin çocuk yetiştirmede -özellikle sanayi sitelerinin- çok uygun olmadığı yönünde de -bu tabii ki Aile Bakanlığının konusu ama- bir kanaatimiz var. İşverenlerin bizden bu yöndeki talepleri de bu. Böyle bir yer olursa biz maddi yardım yapabiliriz, işte işçi başına belli bir destek sağlayabiliriz. Ama fabrikamızda kreş açmak hani bizim için çok daha fazla yükümlülükler getiriyor.

Arz ederim.

BAŞKAN – Bu, benim geçmiş dönemlerde çalıştığım bir konu. İşveren onun maddi yükünden ziyade işletme yükünden, alacağı sorumluktan çekiniyor yani, bu, verilerle ortaya çıkmış ve buna pay vermekte sıkıntısı yok; yani ben ona katkı vereyim, kreş desteği vereyim ama onun düzenli işletilmesi ve ola ki bir çocuğa bir sıkıntı olduğunda sorumluluk yükünden çekiniyor işveren, en büyük çekincesi o, yani mali yükü değil. O anlamda, o kreşlerin işletilmesiyle ilgili, işletmesinin sağlanmasıyla ilgili bir sıkıntı vardı. Orada farklı formüller çalışıldı, inşallah bu konuda da bir ilerleme zaman içinde kaydedilir.

Ben bir şey sorabilir miyim buna bağlı olarak. Şimdi, tabii, biz, aile bütünlüğüne bakacağız. Yani kadın ailenin önemli bir unsuru. Burada birkaç konu bizim için önemli. Mesela çocuk işçiliği verilerini de bilmek isterim. O anlamda, ailenin önemli bir etken konusu çocuk işçiliği, çocuk çalıştırılması. Bununla beraber yoksulluğu kısmen konuştuk ama kadının çalışma hayatına katılımının aile bütünlüğüyle ilişkisi noktasında bazı veriler var mı elimizde? Ya da şiddetin artması ya da aile bütünlüğünde boşanmaya sebep olmak gibi bazı veriler var mı? Sizde var mı? Aile Bakanlığıyla ayrıca konuşuruz.

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRÜ NURCAN ÖNDER – Bizde öyle bir veri yok.

BAŞKAN – Peki, çocuk işçiliğiyle ilgili bugün bir hazırlığınız var mı?

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRÜ NURCAN ÖNDER – Çocuk işçiliğiyle ilgili zaten mevzuatımızda 15 yaş altında çocukların çalıştırılması yasak. 15-16 yaş arası da gelişimleri için zarar vermeyecek işlerde ailelerinin muvafakatiyle ve gece çalışması yasak, sanayi, eğlence sektörü yasak.

BAŞKAN – Evet, evet, bir düzenleme yapıldı.

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRÜ NURCAN ÖNDER – Ona ilişkin bizim Bakanlığımızın verilerinden ziyade TÜİK'in bazı verileri var. Ancak oradaki verilerde de şöyle bir sıkıntı var: Hani bizde mesleki eğitim, çıraklık eğitim meslek liselerindeki çocukların stajları var. TÜİK'te buna yönelik bir ayırım yok. Yalnız o konuya ilişkin bizim Genel Müdürlüğümüzün de içinde olduğu Birleşmiş Milletlerin bir kuruluşuyla çok ciddi bir çalışma başlatacağız. Önemli bir fon da biz şey yaptık, fondan da böyle bir teklif aldık. Özellikle tarımda çocuk işçiliği ve Türkiye'de genel olarak çocuk işçiliğine ilişkin önümüzdeki aylarda bir araştırma başlatacağız.

BAŞKAN – Bir de mevsimlik tarım işçileri konusu önemli. Tabii “aile bütünlüğü”, “kadın” dediğiniz noktada önemli bir konu mevsimlik tarım işçileri. Onunla ilgili sizde bir veri var mı şu an?

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 11

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRÜ NURCAN ÖNDER – Mevsimlik tarım işçilerine ilişkin bazı düzenlemelerimiz var ama henüz Meclise gelmedi. Özellikle Sosyal Güvenlik Kurumumuzun konuda sosyal güvenlik mevzuatına dâhil edilmesine ilişkin bazı çalışmalarımız var.

BAŞKAN – O anlamda bir genelge çıktığını biliyorum.

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRÜ NURCAN ÖNDER – Bir de bizim Genel Müdürlüğümüz tarafından özellikle böyle dayıbaşlık sisteminin ortadan kaldırılıp formel hâlde mevsimlik tarımda çalışanların İş Kanunu kapsamına alınmasına ilişkin de çalışmalarımız yürüyor ama henüz sonuçlanmada ama önümüzdeki bir iki ayda sonuçlanır.

BAŞKAN – Peki, bunun aile bütünlüğüyle ilişkisi yine sizin konunuz değil, Aile Bakanlığının konusu.

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRÜ NURCAN ÖNDER – Yok, onlar sonucu oluyor biraz.

BAŞKA – Tamam, teşekkür ederim Sayın Genel Müdürüm.

ÇALIŞMA GENEL MÜDÜRÜ NURCAN ÖNDER – Ben teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN – Şimdi, Sosyal Güvenlik Kurumunun herhâlde sunumu var, SGK'nın.

Daire Başkanı Yakup Süngü Bey, hoş geldiniz.

Sizi ve ekibinizi bir tanıyalım önce lütfen.

4.- SGK Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele Daire Başkanı Yakup Süngü'nün, Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele Daire Başkanlığının aile bütünlüğüyle ilgili projeleri hakkında sunumu

SGK KAYIT DIŞI İSTİHDAMLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANI YAKUP SÜNGÜ - Saygıdeğer Başkanım, değerli üyeler; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Yakup Süngü Sigorta Primleri Genel Müdürlüğü Kayıtdışı İstihdamla Mücadele Daire Başkanı.

Özellikle, ben, tabii Genel Müdürümüz de projelerle ilgili bazı hususlara değindi, bir kısmı ortak olduğu için onlara değinmeyeceğim.

BAŞKAN – Sevinirim, lütfen zamanı iyi kullanalım.

SGK KAYIT DIŞI İSTİHDAMLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANI YAKUP SÜNGÜ - Hızlı bir şekilde geçmeye çalışacağım.

Özellikle kurumumuzun bağlamış olduğu gelir ve aylıklardan aile bütünlüğünü etkileyen, boşandığı hâlde boşandığı eşiyile birlikte yaşama, toplumda “muvazaalı” olarak bilinen hususa biraz değineceğim.

Bilindiği üzere Sosyal Güvenlik Kurumu vefat eden kişinin eş ve çocuklarına gelir ve aylık bağlıyor. Dul eşine gelirin yüzde 50'si, çocuklar için yaşları ne olursa olsun kız çocuklar için evli olmayan, evli olmakla beraber sonradan boşanan kişilere aylık bağlıyor. Çocuklar için yaşları ne olursa olsun evli olmayan kız çocuklarına gelir bağlanır. Evli olmakla beraber sonradan boşanan ve dul kalan kız çocuklarına gelir bağlanıyor. Dul eş için işte evlenme şartı olmadığı sürece aylık bağlanır.

Burada 01/10/2008'de yürürlüğe giren 5510 sayılı Yasa'da bir düzenleme yapıldı. Daha önce resmî boşanma yaptığı zaman çocuk ve eş direkt olarak aylığa hak kazanıyordu. 56'ncı maddede yapılan düzenlemeyle “Eşinden boşandığı halde, boşandığı eşiyile fiilen birlikte yaşadığı belirlenen eş ve çocukların bağlanmış olan gelir ve aylıkları kesilir. Bu kişilere ödenmiş olan tutarlar faiziyle beraber tahsil edilir.” hükmü getirildi. Burada özellikle vurgulanmak istenen husus, boşanma bir mahkeme kararıdır. Mahkeme kararının ilgili kurumlar tarafından değerlendirilmesi ve irdelenmesi zaten doğru değildir. Burada mahkeme kararından sonra boşandığı eşiyile fiilen birlikte yaşayıp yaşamadığının tespiti hususu kurumumuz tarafından araştırılmakta.

Genel olarak hangi konuları araştırıyoruz, onlara bir değinmek istiyorum.

Özellikle Alo170 ve BİMER kanalıyla yapılan başvurular bu kapsamda değerlendiriliyor veya kurumumuza yapılan resmî müracaatlar sonucu il müdürlüğümüzde bulunan sosyal güvenlik denetmenlerimiz gerekli denetimi yapıyorlar.

Biraz da kurum örnekleme yöntemiyle, SSK ve BAĞ-KUR'dan eski ifadeyle, 4/1-(a), 4/1-(b) ve kapsamından emekli olanlarla 4/1-(c) kapsamında emekli olan kişilerden bahsetmek istiyorum.

Orada iki usulümüz var yüzde 10'unu örnek olarak kabul ediyoruz, örnekleme yöntemi; ölüm tarihi ile boşanma tarihi arasında bir yıldan kısa bir süre varsa biz bu kişileri “Birlikte yaşıyor olabilir.” karinesinden hareketle denetime tabi tutuyoruz. Bir de boşandığı eşiyile daha sonra evlilik için başvuru yapıp evlenme ödeneği başvurusunda bulunan kişiler için de denetimler yapılıyor. Özellikle denetim süreci gerçekten de zor bir konu çünkü özel hayatın gizliliği önemli yani konut dokunulmazlığı ve mahremiyeti esastır. Burada denetmenlerimiz öncelikle kamu kurum ve kuruluşlarından alınan bilgi ve belgeleri dikkate alıyorlar. İşte nüfus kayıt örneği, yerleşim yeri bilgisi, adres hareketleri, nüfus olaylarının incelenmesi gibi araştırmaları yapıyorlar. Çevresel soruşturma yapıyoruz. Bu komşularının bilgisine başvurma, apartman yöneticisi, muhtar ve tanık ifadesi. Burada, tabii, özellikle denetmenlerimiz konut mahremiyeti, özel hayatın gizliliğini dikkate alarak özellikle konutların içine girmeden yani etrafta işte oranın alışveriş yaptıkları marketidir, komşularıdır, apartman yöneticileri gibi bilgilere başvurmak gerekiyor. Bir de delil niteliği oluşturabilecek, delil başlangıcı sayılabilecek, işte elektrik ve su aboneliklerinin kimin adına yapıldığı, seçmen bilgi kayıtları... Tabii bir de bizim kurumumuzun bir veri tabanı var. Bu Medula sistemimizde işte kişiler ilaç almışlarsa oralarda beyan etmiş oldukları adresler gibi hususlar dikkate alınır.

Toplam olarak bu uygulama, az önce belirttim, 01/10/2008 yılında başladı. Gelir, aylık önerisi yapılan 20 tane çift tespit edilmiş. Özellikle 2012 yılında denetmenlerimize göre -bu işler illerde yapıldığı için rakamları oradan alıyoruz, otomasyon programını o tarihten aldığımız için 2012 öncesi kaç tane iş bize intikal etti, onun bilgisi yok- 20 bin tane karar var bu şekilde. Özellikle Yargıtay 10. Dairenin bir kararı var. Burada özellikle araştırmaların hassasiyetle hangi kıstaslar dikkate alınarak yapılması gerektiği yönündedir. Onu biz “gelen yazı” hâlinde tüm birimlerimize talimat olarak gönderdik.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 12

Tabii, bu, 01/10/2008'de gelen yeni uygulamadır. Yeni uygulama olması hasebiyle 2009 yılı 86 esas sayılı Karar'la Anayasa Mahkemesine intikal etmiş. 2011'e 70 sayılı Karar'la bu hükmün Anayasa'ya aykırı olmadığı yönünde Anayasa Mahkememizin bir kararı var. Burada, tabii, denetime intikal eden bir süreçte birlikte yaşanılmadığı tespit edilmişse mevcut uygulamamız devam eder; kişiler gelir ve aylıkları alırlar. Birlikte yaşama olgusu tespit edilmişse aylığı kesilir, daha önce yapılmış olan aylıklar varsa bunlar faiziyle beraber geri alınır. Daha önce, bu konuda, evrakta sahtecilik, kamu kurumunu dolandırma nedeniyle kişiler hakkında savcılığa suç duyurusunda bulunuluyordu. İki yıl önce bu uygulamaya son verdik. Suç duyurusunda bulunmadan sadece bu boyutuyla işlem yapılıyor.

Az önce belirttim, 20 bine yakın tespitimiz var bunlar 2.215 tane tava açılmış bugüne kadar, yani yüzde 10'u mahkemeye başvuru yapmış. Bunlardan 730 tanesi şu anda sonuçlanmış, kalanı devam ediyor. Bunlardan da kurum lehine yüzde 74; 525 tanesi kurum lehine sonuçlanmış. Kurum aleyhine sonuçlanan 188 adet -yani yüzde 26'sıdır- bu da daha çok ilgili denetim elemanımız tarafından gerekli bilgi ve belgelerin, delillerin yeterince toplanmadığı, hani kanaat oluşturacak yeterli bilgi, belge toplanmadığı şeklinde değerlendiriliyor.

Muvazaalı boşanmayla ilgili tabii belirteceğim bunlar.

Tabii kurum olarak çok vaktinizi de almak istemiyorum. Hani, kurumun özellikle kadınlara yönelik uygulamış olduğu pozitif ayrımcılığı belirten hususlar var, onlara girmemi ister misiniz Sayın Başkanım?

BAŞKAN – Kısaca değinelim.

SGK KAYIT DIŞI İSTİHDAMLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANI YAKUP SÜNGÜ – Özellikle, Evde Çocuk Bakım Hizmetleri Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projemiz var, Avrupa Birliği Projesidir. 38 milyon avro bütçelidir; Antalya, Bursa ve İzmir'de uygulanmakta, 5 bin tane kadına bu şekilde destek verilmekte. Buradaki temel ilkemiz de şudur...

CANDAN YÜCEER (Tekirdağ) - Projeyi tekrar eder misiniz.

SGK KAYIT DIŞI İSTİHDAMLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANI YAKUP SÜNGÜ - Evde Çocuk Bakım Hizmetleri Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi. 38 milyon avro bütçeli. 0-24 yaş aralığında çocuğu bulunan kadınlardan çalışmaya devam etmeleri durumunda, hizmet akdine tabi olarak bir iş yerinde çalışmaya devam etmeleri durumunda aylık 300 avro ödeme yapıyoruz. Tabii kişinin primi de bunun içinden ödeniyor. Toplam olarak 5 bin kadına şu anda bu destek veriliyor.

BAŞKAN – İzmir vardı, başka hangi iller vardı?

SGK KAYIT DIŞI İSTİHDAMLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANI YAKUP SÜNGÜ - Antalya, Bursa, İzmir Başkanım.

BAŞKAN - Bu illerin seçilme gerekçesini açıklar mısınız, tutanaklara geçsin.

SGK KAYIT DIŞI İSTİHDAMLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANI YAKUP SÜNGÜ - Bu, tabii, Avrupa Birliği projesi olduğu için tüm illerde uygulanma şansı yok, belli bir bütçe kısıtımız var, bütçe 38 milyon avro olunca, bir de tabii uygulandığı süre de dikkate alındığında sınırlı sayıda illeri seçmek gerekiyordu. Tabii, Bursa, Antalya ve İzmir... Yani İstanbul, Ankara gibi belki çok büyük illerde bunu uygulamak, yani istihdam piyasasının hareketliliği açısından biraz zor olabilir. Bir de bu iller ortalama ölçeğin bu yönde büyük iller olduğu için bunlar tercih edildi. Tabii, burada da bir istihdam rakamları dikkate alınarak tercih yapıldı da ama hani Bursa yerine x ili mümkün müydü örnek olarak, Samsun da olabilir miydi? Hani, olabilir, bu bir tercihtir. Avrupa Birliği delegasyonuna bu şekilde sunulduğu için, tabii proje uygulanan iller bu iller.

BAŞKAN – Bir şey daha soracağım.

Bugün evde bakım ücreti ödediğimiz insanlar var sosyal yardımlar kapsamında. Bir dönem çalışıldı ama neticesini bilmediğim için soruyorum, onların sosyal güvenlikle ilişkilendirilmesi konusu, yani aldıkları ücret bir asgari ücret...

ERGÜN TAŞCI (Ordu) – Altında değil mi Başkanım?

BAŞKAN – Hayır, hayır bir asgari ücret alıyorlar. Belirlenme kriterleri asgari ücretin üçte 1'i, kişi başına düşen hanedeki gelir. Bir asgari ücret alıyorlar zaten bu insanlar ama aslında çalışıyorlar da, bir yaşlıya ya da bakıma muhtaç birine bakıyorlar evlerinde, genelde de bunlar kadınlar. Bunların istihdama kazandırılması, SGK kapsamına alınabilmesi için bir çalışma başlatıldığını, en azından bir ön çalışma yapıldığını biliyorum, Aile Bakanlığının bir dönem buna çalıştığını biliyorum. Ama neticesiyle hem Komisyonumuz bilgilensin isterim. Yani şöyle bir şey vardı o dönem: Priminin bir kısmını devlet bir kısmını kişinin aldığından kesmek kaydıyla yapılabilir mi diye bir görüşme oldu ama neticesini bilmiyorum. Bu konuda bir çalışma var mı, bizi bilgilendirebilir misinizi o konuda. Çünkü ciddi bir yekûn var orada çoğu da kadın bunların.

SGK KAYIT DIŞI İSTİHDAMLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANI YAKUP SÜNGÜ - Başkanım, bu uygulama Aile Bakanlığımız tarafından yürütülüyor. Asgari ücret olarak değil de hatırladığım kadarıyla asgari ücretin üçte 2'si oranında yapılıyor, çünkü tutarlar 700 TL civarıydı. O konuda...

BAŞKAN – Hayır, hayır, şöyle bir şey: Ödenen para bir asgari ücret tutarı, onu ben çok iyi biliyorum.

SGK KAYIT DIŞI İSTİHDAMLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANI YAKUP SÜNGÜ - Doğrudur.

BAŞKAN – Kistası şu: Haneye giren gelirin kişi başına düşen kısmı asgari ücretin üçte 1'inin altındaysa bu ödeme yapılıyor ve ödenen kişiye bir asgari ücret ödeniyor, hastasına baktığı için, bir kurumda baktıracaksa iki asgari ücret ödeniyor. Bu rakamlar net.

SGK KAYIT DIŞI İSTİHDAMLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANI YAKUP SÜNGÜ - Başkanım, geçmişte...

BAŞKAN – Yani, şu an 900'e yakın bir rakam alıyorlar, 1.300 olmadan önceki asgari ücret için söylüyorum bu rakamı.

SGK KAYIT DIŞI İSTİHDAMLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANI YAKUP SÜNGÜ - İki yıl önce bir çalışma vardı, bu konuda yasa tasarısı olarak hazırlanmıştı. Burada, tabii, hani Aile Bakanı ağırlıklı boyutuyla politika uygulayacak birim olarak. Bizlik

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 13

boyutuyla hani kişinin ortalama primi bir 500 küsur civarında olduğunu düşündüğümüzde, o para ek olarak mı bakanlık tarafından ödenecek, hangi primleri hangi boyutuyla teşviki nasıl sağlanacak ve kişiye maaş verildikten sonra bu maaştan mı kesilecek yoksa ek bir para mı verilecek, o konuda bir çalışmalar vardı Meclis gündeminde. Ama tabii Genel Kurula intikal etmedi.

BAŞKAN – Önemli bir konu ama bu. Yani ciddi bir yekûn kadın var orada.

SGK KAYIT DIŞI İSTİHDAMLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANI YAKUP SÜNGÜ - Biliyorsunuz, Başkanım, daha önce işte askerlik hizmetini yürüten kişiler için de bu konular gündeme gelmişti. Gündemde olan konulardan bir tanesi fakat teknik çalışmaları da yapıldı aslında. Hani sayı ne kadardır, tutar ne kadardır, ödenmesi gereken prim tutarları zaten bellidir. Buna Aile Bakanlığının karar vermesi gerekiyor çünkü biz primi alan taraf olarak primimin ücretten kesilmesi ve Aile Bakanlığı bütçesinden ayrı bir kalem olarak yatırılması, finansman boyutu Aile Bakanlığını ilgilendiriyor.

BAŞKAN – Sizin konunuz değil.

SGK KAYIT DIŞI İSTİHDAMLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANI YAKUP SÜNGÜ - Evet.

BAŞKAN – Tamam, tamam.

SGK KAYIT DIŞI İSTİHDAMLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANI YAKUP SÜNGÜ - Bizlik boyutuyla bir sıkıntı yok ama bu konuda gerçekten önemli bir sıkıntı var, bunlar çünkü hastaya baktıkları için o parayı alıyorlar, bir bakım ilişkisi, bir istihdam ilişkisi vardır ki hizmet akdi aslında belki normal çalışma zamanlarını da aşıyordur. Bizim de görüşümüz, kanaatimiz bu kişilerin sosyal güvenceye kavuşturulmasıdır. Belki bu çalışmalar sonucu da Aile Bakanlığıyla da..

BAŞKAN – Hatta şöyle de bir konu var o konuda: Hasta bakımıyla ilgili bir mesleki bilgisi de yok. Yani el yordamıyla bakıyor hastaya, hatta ona bir mesleki bilgi de verelim, beceri de kazandıralım. Hastaları işte vefat ederse, bakmak yükümlülükleri üzerinden giderse bir mesleki becerileri olsun noktasında bir çalışma var ama Aile Bakanlığıyla görüşelim.

Teşekkür ediyorum.

Buyurun Sayın Yüceer.

CANDAN YÜCEER (Tekirdağ) – Çok teşekkür ediyorum.

Ben de sunular için çok teşekkür ediyorum, çok faydalandık.

Bugün tabii, aslında bizim için de önemli ve üzücü de bir gün. Bugün, tam bir yıl önce bugün yaşamdan koparılan, vahşice katledilen Özgecan'ın ölüm yıl dönümü. Tabii, keşke, hani, bu süre içinde ne Özgecan ne de Özgecanlar öldürülseydi. Ama maalesef - hani projeler çok güzel, gerçekten yaptıklarımız güzel, yapmaya çalıştıklarımız güzel ama- uygulamaya baktığımızda, bu süre içinde Özgecan'ın hayata tutunmasını sağlayamadığımız gibi daha nice Özgecanları da bu süre içinde kaybettik.

Geçtiğimiz hafta benim de bölgem Tekirdağ'da maalesef bir kadın kardeşimiz gene, boşanmak istediği için eşi tarafından katledildi; sekiz gün direnebildi ama geçtiğimiz hafta maalesef o yaşam mücadelesini kaybetti ve ailesi cenazesini bile alacak maddi imkânlara sahip değildi. İşte bizler devreye girdik, diğer arkadaşlar girdi ve memleketine gönderebildik cenazeyi, hani kimsesizler mezarlığında yatmasını diye.

Mevcut durumumuz bu. İşin açıkçası bu Komisyon kurulurken de biliyorsunuz Parlamentoda da haklı eleştirilerimizi yapmıştık. Yani işte “Bu kadar kadınlar cinayete uğrarken, şiddete uğrarken ve boşanma korkutucu boyutlarda değilken, en azından uluslararası düzeyde ve toplumumuz için bir risk oluşturmazken bu Komisyon yerine hani diğer komisyonları kurup bunları tartışmak, bunlara öncelik tanımak daha doğrudur.” diye çekincemizi dile getirdik ama tabii ki bu toplumun temeli olan ailenin bütünlüğünün, sağlıklı ailelerin sağlanması içinde elimizden geldiğince katkı vereceğimizi ve vermemiz gerektiğini de düşünerek bu Komisyona katıldık, çalışmalara katılıyoruz ve arkadaşlarımız sağ olsunlar, bürokratlarımız geliyor, ilgili paydaşlar geliyor, milletvekillerimiz çok değerli katkılarını sunuyorlar, hani bu anlamda da teşekkür ediyorum ama. Burada şunu istemiştik: En azından boşanmaların sorununun kaynağına inip gerçekten çözüme gidebilmek ki hani sorunun kaynağını da araştırdığımızda işte toplumun içinde eşitsiz durumda olan ve aile içinde de eşitsiz durumda -maalesef- olan kadınların mağduriyetlerinin ortaya çıkarılması. İşte bugün de hem Çalışma Bakanlığının hem diğer bakanlık ve yetkilerinin belirttiği gibi ekonomik olumsuzlukları şartların bizleri bu sonuca da götürdüğünü dile getirmesi ve diğer anlamdaki eksikliklerimizin dile getirilmesi anlamında da elimizden gelen katkıyı sunmak istedik.

Dün, sanıyorum bizim bir grup toplantımız olduğu için komisyona katılamadık ama, bundan önceki komisyon toplantılarımızda ve daha Parlamentodaki daha önceki komisyon toplantılarında da maalesef yaşadık: Yani komisyondaki arkadaşların, belki iyi niyetle, belki tamamen hani duygusal bir şekilde düşüncelerini dile getirirken spontane bir şekilde, sorunun asıl kaynağından... Çünkü biz burada her şeyi konuşabiliriz. Yani ben de partimin ideolojik anlamda bakışını, kendi düşüncemi, farklı görüş açılarımı dile getirebilirim ya da bir propagandaya döndürebilirim ama bizi amacımız burada bu değil, bizim amacımız burada doğruya ve çözümde ortaklaşabilmek. Hepimiz bu katkıyı sunmak zorundayız ve bu hassasiyetle belki bu çalışmalara dikkat etmek zorundayız. Yani komisyon toplantısından bana ulaşan -sanırım Amasya Milletvekilimiz Sait Yüce kullanmış- Allah'a imanı, ahirete imanı olan hiçbir adamın hiçbir kadına şiddet uygulamayacağını belirtmiş. “Hiçbir şeyin yüzde 100 çözüm olmadığını, hesap vereceğini, ahirette karşılığı olduğunu bilen bir insan asla kadına şiddet uygulamaz, o yüzden değerler eğitiminin fevkalade önemli olduğunu; işte jandarmanın, millî eğitimin, sivil toplum kuruluşlarının bunun üzerinde durması gerektiğini, hakiki çözümün ancak manevi eğitimle, kalbe ve ruha yerleştirilecek olan maneviyatla temin edileceğini düşünüyorum.” demiş.

Şimdi, maneviyat boyutunu Allah'a imana, ahirete imana hiçbirimizin bir çekincesi olamaz, hepimizin bir ön kabulü olur. Ama “Bugün de ancak böyle çözülür.” demek şimdi şiddet uygulayan insanların hepsinin inancını sorgulamak olur ya da şiddet uygulayan

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 14

insanlara belki olmayan inancı vermek olur ve konuyu asıl kaynağından, sorunun kaynağından çekip başka bir yere taşımak olur ki bizim Komisyonumuzun çözümü ve sorunu değil, bu konular başka konular. Tabii ki maneviyat olmalı, yani bundan hiçbirimiz...

BAŞKAN – Sait Bey burada olduğu bir gün bunu konuşalım arzu ederseniz.

CANDAN YÜCEER (Tekirdağ) – Tabii ki, tabii ki hiçbirimizin çekincesi değil.

BAŞKAN – Şu an Sait Bey burada değil.

CANDAN YÜCEER (Tekirdağ) – Sait Bey’le de muhakkak şey yaparız ama ben.

BAŞKAN – Sait Bey’in olduğu bir gün konuşalım.

CANDAN YÜCEER (Tekirdağ) – Ben kişiselleştirmiyorum sakın yanlış anlamayın. Ben sadece komisyon çalışmalarının sorunun asıl kaynağına dönük olması gerektiğini, samimiyetle, yürekle belki ifade etmiş olabilir...

BAŞKAN – Açılıştan -burada mıydınız, bilmiyorum- benzer bir şey ifade ettim, sizin diğer bir milletvekiliniz Sayın Tanal ona itiraz etti.

CANDAN YÜCEER (Tekirdağ) – Yok, ben hani buraya çekmek için değil, gerçekten, ben samimiyetle burada doğrularda çözümde ortaklaşmak taraftarıyım.

BAŞKAN – Ben sizin söylediğinizi desteklemek anlamında söylüyorum.

CANDAN YÜCEER (Tekirdağ) – Ve maneviyata da çok yürekte inanan bir insanım. Ama konumuz bu değil.

BAŞKAN – O tartışmayı Sait Bey’le konuşmanızı isterim ama ben...

CANDAN YÜCEER (Tekirdağ) – Ve haksızlık yapabileceğimizi de düşünüyorum.

BAŞKAN – Yok, yok.

CANDAN YÜCEER (Tekirdağ) – Şimdi, şiddet uygulayan herkese siz inançsızsınız diyemeyiz. Bunun örneği var, böyle bir şey haddi değil kimsenin ya da tam tersini söyleyemeyiz...

BAŞKAN – Toplantıyı açarken burada olsaydınız, şunu söylemek istedim ben -o zaman açmıştım, kamu kurumlarından beklentim şu benim, kişisel beklentim, ama Sayın Tanal ona itiraz etti- bizim Komisyon konusu çerçevesinde uygulamaya dönük spesifik uygulamaları dinlemek isterim ben, kendi adıma söylüyorum tabii bunu. “Boşanma, aile bütünlüğü bizim konumuz. Kurumlar doğaldır ki tüm çalışmalarını anlatmak istiyorlar ama onları sunumlarını alıp raporlara derc edebiliriz ama burada biraz somut örnekler üzerinden gidelim, uygulamaya yönelik örnekler üzerinden gidelim.” dediğimde Sayın Tanal buna itiraz etti, o da tutanaklarda var; Sait Bey’in söylediğini de Sait Bey’in olduğu bir gün nerde demek istediğini, ne demek istemediğini konuşalım inşallah.

CANDAN YÜCEER (Tekirdağ) – Tamam, yani bu anlaşılmıştır sanırım.

Şimdi, son olarak şunu ifade ederek cümlemi tamamlamak isterim: Şimdi, biraz önceki sunumdan dolayı Sayın Çalışma Genel Müdüremize çok teşekkür ediyorum. Burada hem son düzenleme torbadan bahsetti ve en son “öneriler” kısmında da sadece kadın çalışanları değil, düzenlemelerin tüm çalışanları kapsayacak şekilde olması önerildi ama şimdi biz biliyoruz 24’üncü Dönemin son günlerinde biliyorsunuz “aile” paketi adı altında düzenleme torbaya girdi daha sonra, belli maddeler girdi. Hatta bizim oradaki önerilerin olumlu bulduğumuz kısımları yani kreşlerin desteklenmesi, beş yıl vergiden muafiyeti, işte belediyelerin kreş açması, hani elindeki yaptırımların arttırılması, bunun devlet tarafından desteklenmesi, bunlar olumlu gelişmelerdi. Yani sadece kadına yönelik değildi bu. Kadını gerçekten hem aile bütünlüğünün sağlanması hem de gerçekten kadının bu bakım hizmetlerinden bir şekliyle kurtarıp çalışma hayatıyla, işiyle, ailesiyle uyumlaştırılabilmesi açısından da bizim destek verdiğimiz maddelerken, eleştirdiğimiz maddeler çıktı torbada, yani işte sadece izinler, 2, 4, 6; işte 5,5 yaşına kadar eş zamanlı... Bu bir kere çalışma hayatıyla bağdaşmıyor. Yani yarı zamanlı çalışacak kadın, tamam, yarı zamanda kim bakacak? Gene -değil mi- bakıcı tutacak, gene ona göre yapacak, 5,5 yıla kadar primini maalesef kendisi ödeyecek, değil mi? Bu anlamda emekliliği ne olacak? Bu şekliyle çalışma koşullarında acaba işveren çalıştırmak isteyecek mi? Hiçbir işverenin bu şekliyle bir kadını istihdam edeceğini düşünmüyorum. Yani bunu iddia edecek var mıdır aramızda da bilmiyorum. Dolayısıyla, hani işte bir şeyler yaparken, biraz önce de ifade etti Sayın Müdürüm çok doğru, hani pozitif ayrımcılık yapıyorum derken aslında negatif sonuçlar elde ediyoruz ve maalesef, bizim şu anki bulunduğumuz şartlarda bunlar bizim arzu ettiğimiz çalışmalar ve gelişmeler değil. Umarım bunu gerçekten kadın ve erkek üzerinden aile bütünlüğünde de görevlerin eşit dağılımı, iş yükünün eşit paylaşımı üzerinden yapabilirsek eğer bu projelerle beraber daha sonuç alabileceğimizi düşünüyoruz. Bizim de eleştirilerimiz, önerilerimiz her zaman bu yönde.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Tabii benim burada kişisel görüşüm şu: Bütün bu sorunlar temelinde -komisyonun tüm konuları için söylüyorum- beklediğimiz bir davranış değişikliği var toplumda. Bu davranış değişiklikleri -yani eğitimcilerin söylediğini söylüyorum- çok kısa sürede oluşan değişiklikler değil ve hepsini kanunla düzenleyemiyorsunuz. Onun için Millî Eğitim Bakanlığı, onun için işte Gençlik ve Spor Bakanlığı, onun için Diyanet İşleri Başkanlığı, onun için Gençkurmay, Jandarma muhatapları komisyonun. Çünkü o davranış değişikliği bir eğitim zinciri içinde oluşuyor. Zincir bir yerde kırıldığında, mesela bu eğitimi, kadına yönelik şiddet uygulanmaması vesaire konularında aileden alamıyorsa asker ocağında yakalamak, asker ocağında olmuyorsa camide yakalamak, camide olmuyorsa okulda ya da işyerinde yakalamak gibi o eğitim zincirini tamamlamamız gerekiyor ve bir davranış değişikliğine bunu dönüştürmek gerekiyor. Hani “zihinsel dönüşüm” dediğimiz şeyde, aslında zihinsel dönüşümle beraber davranış değişikliği bekliyoruz. Bu anlamda eşgüdümlü çalışmayı kendi kişisel anlamda çok önemseydiğimi ifade etmek istiyorum. Yani kurumların mutlaka böyle bir çalışmayı eşgüdümlü yapmaları gerekiyor.

Söz isteyen arkadaşlara kısaca söz vereceğim, ondan sonra da devam edelim istiyorum.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 15

Emine Hanım, buyurunuz.

EMİNE YAVUZ GÖZGEÇ (Bursa) – Şimdi, öncelikle, aslında ben başka bir konuyu soracaktım ama şuna da bir vurgu yapayım: Bizim Komisyonumuz Aile Bütünlüğünü Olumsuz Etkileyen Unsurlar İle Boşanma Olaylarının Araştırılması. Aslında burada amaç güçlü bir kadın, güçlü bir erkek, güçlü çocuklar ve güçlü bir ailenin oluşması için neler yapılabilir ve boşanma sebepleri nelerdir, bunları tespit etmek. Bunun, aslında, aile içi şiddetin ve kadına karşı şiddetin önlenmesinde de önemli bir unsur olduğunu düşünüyorum güçlü bir aile yapısının oluşmasının.

Bunun dışında, tabii, dün -Sait Bey burada yok ama- Sait Bey'in aslında vurgulamak istediği bana göre, sunumlar yapılırken daha çok hizmet içi eğitimlerde, halk eğitimlerinde mevzuatın anlatıldığı ifade edilmişti; işte şiddette nereye başvurulur, mevzuat nedir, nelerle karşılaşsınız, nereye gidersiniz gibi. Bundan çok içeriğin daha önemli olduğunu yani şiddeti önlemede nasıl bir farkındalık yaratabiliriz, ne anlatıyoruz?

BAŞKAN – İnsanlara ne anlatıyoruz?

EMİNE YAVUZ GÖZGEÇ (Bursa) – Yani mevzuatı anlatmak şiddeti önlemede yeterli değil. Hatta Sait Bey daha sonra ayrıldı, diğer arkadaşımızın verdiği bilgiler oldu. Toplumsal bilinçlendirme, Diyanet İşleri Başkanlığı görevlileriyle yapılan çalışmalar, Millî Eğitim Bakanlığıyla vatandaşlık konusunda yapılan çalışmalar... Dolayısıyla mevzuattan çok içeriğin ve farkındalık yaratmanın, toplumsal bilinçlendirmenin daha önemli olduğuna yapılan bir vurgu ve bunlardan bir tanesinin de değerler eğitimi olabileceği şeklinde, benim anladığım bu yöneydi.

BAŞKAN – Ben buradan bir şeye de atıfta bulunayım.

CANDAN YÜCEER (Tekirdağ) – Cümleler daha keskin ve net yani.

BAŞKAN – Şu var tabii: Eğitim içeriklerine... Mesela, dün Jandarma komutanımız yanınızda, yaptıkları eğitimlerin rakamlarını verdi, şu kadar kişiyi eğittik, şu takvimde eğitim yaptık, orada açılan bir konu. Ben savunmak için söylemiyorum ama şunu ben de önemsiyorum: İnsanlara ne anlatıyoruz da davranışları değişecek? Bu konu önemli.

Dün ŞÖNİM'in verdiği bir rakam vardı. Sayın Yüceer, aslında bu rakam sizin de kullanabileceğiniz bir rakam. ŞÖNİM'lere müracaat edenler üzerinde, öfke kontrolü programına katılanların tekrar bir şiddet konusu olmadığı yani tekrardan şiddet uygulamadığı yönünde. Bu çok önemli bir veridir. Yani öfke kontrolü programı iki haftalık bir program ŞÖNİM'lerde yapılan. Bu programa dâhil olanların yakınları tekrar bize şiddet şikâyetiyle gelmedi. Bu önemli bir veri. Yani davranış değişikliği maksadına ulaşmış, program amacına ulaşmış.

EMİNE YAVUZ GÖZGEÇ (Bursa) – Ben kurum yetkilisine bir konuyu soracağım. Bu 0-24 aylık çocukları olanlara aylık 300 euro yardım Bursa, İzmir, Antalya diye söylemişsiniz. Bunlar çalışmak isteyen ama bu yaşta çocuğu olduğu için çalışma hayatına katılmayı düşünen kadınlara eğer çalışırlarsa çocuklarına bakabilmeleri için bir ek ücret değil mi anladığım?

SGK KAYIT DIŞI İSTİHDAMLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANI YAKUP SÜNGÜ - Doğrudur Vekilim, doğru.

EMİNE YAVUZ GÖZGEÇ (Bursa) – Bu ne kadar süre devam edebilecek bir uygulama yani kaç aylık bir süresi var, ne kadar bir ödeme yapılıyor?

SGK KAYIT DIŞI İSTİHDAMLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANI YAKUP SÜNGÜ – Bu, 0-24 ay arası çocuğu olanları... Örneğin, çocuk 10 aylıksa on dört aylık süresi var, çocuk yeni doğmuşsa yirmi dört ay boyunca bundan faydalanacak.

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum Yakup Bey ve ekibine.

Ben sizin çalışmalarınızı, titizliğini, methinizi duydum Yakup Bey, tekrar teşekkür ediyorum.

SGK KAYIT DIŞI İSTİHDAMLA MÜCADELE DAİRE BAŞKANI YAKUP SÜNGÜ – Sağ olun.

Yurtdışı Türkleri dinleyeceğiz, tamamlayacağız ondan sonra bugün.

Yurtdışı Türkler Başkanlığından Başkan Yardımcısı Mehmet Köse ve ekibi burada.

Sayın Başkanım, hoş geldiniz.

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Hoş bulduk.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Başkan.

5.- Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkan Yardımcısı Mehmet Köse'nin, yurt dışında yaşayan vatandaşların aile yapısı ve aile bütünlüğünü etkileyen faktörler ile çözüm önerileri hakkında sunumu

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyeleri; yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın aile yapısı ve aile bütünlüğünü etkileyen faktörler ve bunlarla ilgili yapılabilecekler üzerine bir sunum yapacağız.

Tabii, yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızla ilgili bilgiler ve veriler, Türkiye'de sahip olduğumuz bilgi ve verilere kıyasla çok daha az. Bu yüzden olayın öncelikle bir bütününe ve fotoğrafını ortaya koymaya yönelik giriş yapmak istiyorum.

Öncelikle, elimizdeki verileri dikkate alarak şöyle bir dağılım yaptığımızda, 18 yaş üstü olarak dikkate aldığımızda vatandaşlarımızın yaklaşık yüzde 30'u 18-30 yaş arasında, yüzde 33'ü 31-45 yaş arası, yüzde 29'u 46-65 yaş arası, yüzde 8'i de 65 yaş üstü. Bu bir anlamda daha sonraki aile yapılarındaki fotoğrafı da, birinci, ikinci, üçüncü nesil fotoğrafı da ortaya koyacaktır.

Bölgesel dağılım olarak baktığımızda ağırlıklı olarak tabii ki İç Anadolu'dan bir göç yaşanmış; Karadeniz, Ege, Akdeniz bunu takip eden bölgeler.

Bugün için üçüncü nesil, hatta bazı ülkelerde dördüncü nesle ulaştığımız vatandaşlarımızın önemli bir kısmı artık yaşadıkları ülkelerde doğmaktalar. Bugün sosyalizasyonunu ve eğitimlerini yaşadıkları ülkelerde almakta, bazı ülkelerde bu rakam yüzde 60'lara

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 16

çıkmiş durumda. İkincil göç hareketi yaşanan, biraz daha 1970 ve 1980 sonrası göç hareketi yaşanan ülkelerde bu oran biraz daha düşük tabii ki. Nüfusumuzun önemli bir kısmı Almanya'da, yaklaşık yüzde 50'si, 600 bini Fransa, 500 bini Hollanda ve bu şekilde devam etmekte. İskandinav ülkelerinde toplamdaki rakam 200-250 civarında, İngilizce konuşan ülkelerde ise Amerika 250-300 bin, Avustralya 150 bin, Kanada 50 bin, İngiltere 200-250 bin arası bir nüfusa sahip. Tabii, ülkelere göre de ülkelerin uyguladığı politikalar ve ülkelerin sistemlerine göre aile sorunları ve yapılar da farklılaşma da göstermekte. Tabii, yaklaşık 5,5-6 milyon yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızdan bahsediyoruz. Bu vatandaşlarımızın tahmini olarak, veriler üzerinden yaptığımız incelemede 1 milyon artı eksi bir haneye, aileye tekabül etmekte. Bunları da aile formatında ele aldığımızda üç nesle bölebiliriz, şu anda üç nesil hâlinde değerlendirebiliriz. Birinci nesil yaklaşık mevcut aile yapısının yüzde 10-15'ini oluşturmakta, ikinci nesil yüzde 50-55'i, üçüncü nesil yüzde 30-35'ini oluşturmakta şu anda yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın aile yapıları.

BAŞKAN – Çok affedersiniz Sayın Başkan, bir şey sormak istiyorum. Birinci nesil sayısı hem burada çok düşük hem 65 yaş üstü sayımız çok düşük, yüzde 8. Bunun gerekçesi olarak tersine göç yani emeklilikten sonra göç gibi bir veri var mı elimizde?

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Bir kısım göçler var ancak tabii, bir de artık birinci nesilden bahsettiğimiz, bizim babalarımızın ağır işlerde çalıştığı 1960-1970'lerde, özellikle Ruhr havzasını Almanya'da örnek alırsak madenlerde, fabrikalarda çalışan nesil biraz...

BAŞKAN – Erken ölümler mi var?

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Erken ölümler var.

Dönüş var ama...

BAŞKAN – Bilebiliyor muyuz bunun sayısını?

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Sayıyı bilmiyoruz. Bu anlamda maalesef yeterli verimiz yok.

BAŞKAN – Devam edelim lütfen.

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Burada üç farklı kuşak aslında üç farklı özelliği de barındırıyor. Birinci nesil işçi olarak giden, daha çok bekâr, özellikle Kıta Avrupası'nda göçmen alan ülkeler biraz, Avustralya, Kanada gibi ülkeler aile olarak, bütün olarak almışlardır ama birey olarak gitmişlerdir. Daha sonraları aile birleşimleriyle aile yapıları oluşmaya başlamıştır. Bunların, birinci neslin sosyalizasyonu Türkiye'de gerçekleşmiştir. Evliliklerini Türkiye'de yapmışlardır. Kültürel ve dinî kodlarına sıkı sıkıya bağlıdırlar, geleneklerini aynı şekilde oraya taşımışlardır. Ülkenin dilini bilme oranı düşük ve çoğunluğu ilkokul mezundur. Tabii ki bu dönemde hemşehri, akraba dayanışması yüksek ve yakın çevrelerde, birbirleriyle aynı semtlerde yaşama oranı da yüksektir.

İkinci nesilden kastımız aslında orada doğmuş, birinci neslin çocukları ya da küçük yaşta Avrupa'ya göç etmiş, yurt dışına göç etmiş, sonrasında aile oluşturmuş nesildir. Bunlar 1970'lerde aile birleşimine izin verilmesiyle beraber ortaya çıktı, daha çok 1970 ve 1980 kuşağını tanımlıyor. İkinci nesil göçmenlerde kültürel değerler ve akrabalık ilişkileri hemen hemen aynı oranlarda devam ediyor. Bu dönemde evlilikler daha çok Türkiye'den yapılmakta. Bu, büyük oranda yani bazı ülkelerde yüzde 90'a varmakta. Kavram olarak da bu çok duyulur, ithal gelin, ithal damat çok fazla dillendirilir. İkinci nesil göçmenlerde dil sorununa hâlen rastlanmaktadır. Aile içi roller de farklılaşmaya başlamıştır bir anlamda. Tabii, bunlarda çalışmanın verdiği ve farklı unsurların etkileri de var.

Üçüncü neslin artık hemen hemen tamamıyla orada sosyalizasyonu gerçekleşmiş, orada doğmuş, eğitimlerini orada almışlar. Türkiye'den evlilik oranlarında da, eşlerin Türkiye'den tercih oranında da ciddi düşüş vardır. Buna mesela Belçika'da baktığımızda 2000'lerin başında nüfusun, vatandaşlarımızın evliliklerinin yüzde 60-70 arası Türkiye'den gerçekleştirilirken 2012 rakamlarında bu yüzde 15'lere düşmüştür, artık kendi içlerinde, orada yetişen, büyüyenler kendi aralarında evlenmeye başlamışlardır. Tabii, bunlarda o ülkelerin geliştirmiş olduğu aile birleşimi ve vize politikalarının etkileri de var, ileride bunlara biraz daha değinmeye çalışacağım. Hâkim kültürden etkilenme yüksek, artık o ülkenin değerleri de ailenin değerlerine, Türkiye'den, ailesinden almış olduğu değerlerle beraber yansımakta. Karma evlilikler görülmeye başlamıştır. Karma evliliklerden kastım daha çok Türk vatandaşı ya da Türkiye kökenlilerin dışında diğer, yabancı diye kastettiğimiz, ister başka göçmen topluluklarından olsun isterse o ülkenin, işte, Alman, Hollandalı, Fransız, İngilizlerle olan evlilikler. Aile yapısında kültürel değişimin etkileri görülmektedir üçüncü nesilde.

Bu üç neslin genel birbirini ayırıştırıcı özelliklerini kısaca ifade ettikten sonra göçmen ailelerin genel özellikleri, bu hemen bütün toplumlar için geçerli olarak ifade edilebilir. Göçmen ailelerin motivasyonları ve insani değerleri hâkim toplumdan farklılıklar göstermektedir ve hemen hemen bütün göçmen toplulukları için geçerlidir. Yerli toplumların aksine akrabalık bağları korunmakta. Göçmen ailesi, kültürler arası birçok soru işaretinin ve bu bağlamda tartışmaların ortaya çıktığı bir yapıdır. Hemen hemen birçok sorun kültürler arası etkileşim ya da kültürler arası kendine bir pozisyon edinemediği kaynaklı olduğu iddia edilir, tartışmalar bu bağlamda yürür. Göçmen ailelerde yetişen gençler aidiyet, din ve kimlik konusuyla meşgul olup bu anlamda ikilem yaşadıkları, bu anlamda soru işaretleriyle erken yaşlarda muhatap olduğu görülmekte, özellikle okul hayatında, çevresinde, mahallesinde karşı karşıya kaldıkları soru işaretleridir, sorulardır. Göçmen aileler tutunma odaklıdır. Birbirlerini yani o toplumda, sonradan göç etmişler toplumda yer almak, toplumda var olmak için tutunma bir mücadele ve psikolojik etkidir. Bu çerçevede eğitime, çocuklarının eğitimlerine önem verirler. Çocuklarının o toplumda yer edinmesi için özellikle gözde mesleklerde eğitim görmelerini isterler, bu noktada teşvik ederler. Daha çok yurt dışındaki vatandaşlarda mühendislik ve tıp gibi alanlarda çok daha fazla, hukuk gibi alanlarda tercihlerin daha fazla olduğunu görürüz.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 17

Aile yapısında nesillere göre değişimler... Biz demin üç nesilden bahsettik. Üç neslin her biri farklı özelliklere sahiptir ama birinci nesil ile üçüncü nesil arasında artık bir dönüşümün olduğunu, bugün karşı karşıya kaldığımız sorunların veya durumun birinci ve ikinci nesilden daha farklı olduğunu biliyoruz ve bunu da bir anlamda yeni dönemdeki çalışmalarımızı ve stratejimizi buna göre şekillendirmemiz gerektiğini, bu bağlamda da verilerin oluşturulması gerektiğini düşünüyoruz. Artık aileler küçülüyor. Bu aile küçülmelerinde anne-baba, yaşlı nüfusun ve çocukların da erken yaşta aileden ayrılmaya başlamalarının da etkili olduğunu görüyoruz. Bu çevrelerinde diğer çocukların 16-17 yaşında ailesinden ayrılma noktasında o toplumda var olan kültür yavaş yavaş bizim ailelere de yansımaya başlıyor. Doğum oranlarında ciddi düşüş var. Bunu tabii Türkiye'deki oranlarla kıyasladığımızda belki biraz daha fazla buradaki düşüş, tam da bilmiyorum, emin değilim. Almanya özelinde 1991 yılında 43.971 olan doğum sayısının, 2013 yılında 12.600'e düştüğü görülmekte. Yalnız anne-baba oranlarında artış var, bu özellikle boşanmalardan kaynaklı. İkinci nesil göçmen ailelerde tek çocuk oranı 4 katına çıkmıştır. 5 ve daha fazla çocuklu ailelerin oranı ciddi anlamda düşmüştür, ilk nesilde bu çok daha fazladır. Birinci ve ikinci nesilde görülen otoriter ebeveyn profilinde değişim görülmekte. Özellikle birinci, ikinci nesil ailelerin burada, Türkiye'de aldıkları eğitim ve kültürü aynı şekilde çocuklarına aktarma noktasındaki ısrarcılığı, o yaşadıkları toplumdaki uygulamalardan ve toplumsal yönlendirme ya da kısmen baskı da ifade edilebilecek hususlardan. Bir anlamda değişim görüyoruz. Özellikle burada gençlik daireleri gibi çocuk koruma kurumlarının uygulamalarındaki ön yargı ya da bu şekilde oluşmuş şehir efsaneleri aileleri ciddi anlamda tedirgin etmekte çocuklarıyla kurdukları ilişkilerdeki düzeyi belirlemede ya da seviyeyi belirlemede. Anne-baba ile çocuk ilişkisi daha duygusal bir ilişki biçimine dönüşmekte. Bir anlamda muhafaza etme, aileyi koruma, çocuğunun elinden alınmasını engellemeye yönelik ilişki biraz da duygusallığa da itmekte. Çocukların eğitimine ilginin arttığını ifade etmiştik. Kimlik çatışması, bunalımı görülmekte artık. Özellikle genç nesilde bu kimlik çatışması, son yıllarda Avrupa'da yaşanan İslam karşıtlığı ve bu çerçevede işlenen suçlar negatif imaj ve negatif algı ortaya çıkan, çocukları çevrelerinde kabul ettirme noktasında bir kimlik bunalımına da sürüklenmektedir. Asimilasyon riskinde ciddi artış görülmekte. Bu asimilasyon aynı zamanda ailelerin aile bütünlüğünü etkileyen temel unsurlardan birisi olarak da değerlendirilmektedir. Toplumsal kademelerde kabul görme, ilerleme sorunu ortaya çıkmaktadır. İş hayatında, toplum hayatında kabul görme, ayrımcılığa uğramama, bu anlamda kendisini, kendi kimliğini, kültürünü farklı olarak yansıtmaya yönelik soyadı ve isim değişikliklerinde bunu görebiliriz özellikle. Bunlardaki eğilimi bir anlamda aileye de yansımaktadır. Boşanmalarda artış var. Çocukların bağımsız yaşam arayışı sorunlara...

BAŞKAN – Bununla ilgili veri var mı, artışla ilgili?

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Bununla ilgili veri şu anda yani net olarak Türkiye'yle kıyaslama anlamında...

BAŞKAN – Türkiye'yle kıyaslama değil, orada...

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Kendi ülkeleri içerisinde kıyaslama yaptığımız zaman üçte 1 şu anda elimizdeki oranlar. Ancak o ülke içerisindeki boşanma oranlarına baktığımız zaman daha düşük. Mesela, Almanya'da yüzde 46, Almanya genelinde, Belçika'da yüzde 70-75 oranlarında, Belçika genelinde ama bizim toplumda üçte 1 olarak, çok kısıtlı araştırmalardan elde edilen veri bu. İskandinav ülkelerinde ise, boşanma oranları İskandinav topluluklarında da düşüktür, yüzde 20-25 oranlarında ortalama.

HÜSNÜYE ERDOĞAN (Konya) – Peki, bu boşanma sonrası tekrar evlenme, olduğu ülkeden mi oluyor ya da öyle bir rakam var mı elinizde?

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Maalesef, bu anlamda biraz veri sıkıntımız var yurt dışıyla ilgili.

Bu göçmen ya da diaspora toplumlarının aile yapılarını bu literatürün bir anlamda ortaya çıkardığı farklı aile yapılarını ortaya koymak istiyorum bu aşamada. Üç farklı aile türünden bahsedilir. Bunların tabii ki ara geçiş formları vardır ama en temelde, bunu daha çok birinci nesille belki, ilk göç dalgalarıyla tanımlayabiliriz. Dışa kapalı aileler, toplumdan kendini soyutlayıp, işini yapıp, parasını kazanıp geri dönmek, ailesini muhafaza etmek çerçevesinde şekillenen aile yapısıdır. Yaşanılan hâkim toplumla çok fazla ilişki yoktur, ana vatanla, köken ülkeyle daha fazla, bütün iletişim kurulmaktadır.

İkinci kategoride asimile olmuş aileler, bundaki kastımız artık bir anlamda kendini o ülke hâkim toplumuyla birlikte tanımlamaktır, artık değerlerini ve kavramlarını, kültürünü, yaşam tarzını bu bağlamda şekillendiren ailelerdir. Ev sahibi ülkelerin bir anlamda politikaları da bu yöndedir. Entegrasyon olarak tanımlanan, bizim de daha çok entegrasyondan ziyade fırsat eşitliği ya da eşit katılım olarak tanımladığımız o topluma katılım, beklenti, kullanılan kavramların, uygulamanın daha çok kendisini o toplumun kültürel formlarını da kabullenme ve dönüştürmeye yönelik, benzeşmeye yönelik olduğunu görüyoruz. Almanya bunu "leiter kültür" olarak yani "öncü kültür" olarak tanımlar; işte, Kanada, Avustralya "yaşam tarzı, yaşam değerleri" olarak tanımlar, Hollanda benzer kavramları kullanır. Bir anlamda kültürel dönüşümü de, sadece bir benzeşmeyi de hedefler.

Üçüncüsü ise hem kendi kültürünü, kimliğini muhafaza etmiş hem de aynı şekilde aynı zamanda bulunduğu, yaşadığı toplumda yer edinmiş, en azından o toplumu tanıyan, o toplumla irtibat kuran aile yapılarıdır. Bizim de ikinci ve üçüncü nesilde gördüğümüz Türk aile yapısında ağırlıklı olarak budur. Artık eğitimlerini orada almış, çalışan, bir anlamda akademik hayatta, iş hayatında ve sosyal hayatta yer edinen aileler, bizim ikinci, üçüncü nesli bu şekilde tamamlayabiliriz ağırlıklı olarak.

Bu aşamada özellikle Komisyonumuzun da çalışma amacına yönelik unsurları biraz özetlemek istiyoruz. Aile bütünlüğünü olumsuz etkileyen faktörler üzerinde durmak... Tabii ki Türkiye'den yurt dışına çıktığımızda aile bütünlüğünü etkileyen faktörler çok

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 18

daha farklılaşmakta, daha kompleks hâle gelmekte. Belki Türkiye’de daha çok istihdam ve aile içi şiddetten bahsedilirken yurt dışında bu oranlar farklılaşmakta, çok daha yeni faktörler, unsurlar devreye girmekte.

Tabii, ayrılık ve boşanma oranlarının arttığını biliyoruz, bu maalesef bir vakıa.

BAŞKAN – Pardon, bir de burada ama şöyle bir şey var: Bu sadece şehir efsanesi mi, sizde veri var mı? Bir de anlaşmalı boşanmalar konusu, sosyal yardım ve sosyal destek alabilmek için ilgili ülkelerle ilgili, Türkler arasında anlaşmalı boşanmaların da yaygın olduğuyla ilgili bir söylenti diyeyim ben, böyle bir bilgi var mı elimizde, bunu doğrulayan?

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Buna maalesef, biraz da o tarafta oluşturulan negatif algı diyelim, özellikle yurt dışında sosyal yardım noktasında göçmen toplumlar çok daha fazla suçlanır. Bu konuda yapılan araştırmalar, istatistikler de bizim tarafımızdan ziyade o ülke tarafından yapılan çalışmalar. Bu bizim...

BAŞKAN – Boşanmaların ne kadar gerçek ya da kâğıt üzerinde boşanma anlamaya çalışıyorum, onun için soruyorum.

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Bu anlaşmalı boşanma oranları çok fazla değil, böyle iddia edildiği kadar. Bunu bilgi ve bir anlamda tecrübe üzerinden söyleyebiliriz, veri çok fazla değil ama yaşanan saha tecrübesi ve bizim yapmış olduğumuz, sahadaki özellikle aile bütünlüğüne yönelik aile danışma merkezlerinin kurulması Avrupa’da, şu anda Almanya, Avusturya, Hollanda’da sivil toplum kuruluşlarıyla bu tip çalışmalar yapıyoruz. Bu çalışmalarda elde ettiğimiz sonuçlar bu bağlamda değil. Aileler daha çok bir arada kalmayı tercih ediyor. Ailenin parçalanmasıyla ilgili tabii ki bazı vakalar var ama parçalanmanın ailenin geleceğini olumsuz etkilediği vakalar çok fazla olduğu için çok fazla tercih edilen unsur değil. Ancak şöyle bir vakayı çok fazla görebiliyoruz: Boşanmada daha çok o ülkedeki hak, mal varlığının paylaşımında çocuk varsa kadına verilir, bu bağlamda erkeklerin biraz daha dışarıda kaldığını görüyoruz bazı vakalarda. Kısım bazı vakalar var fakat bunlar afişe edildiği kadar da toplumu tanımlamıyor.

BAŞKAN – Anladım, tamam.

HÜSNÜYE HANIM, buyurun.

HÜSNÜYE ERDOĞAN (Konya) - Bu konuda bir fikir olsun diye söylemek istiyorum. Ben istifa etmeden önce, tam bir yıl önce aile hekimiydim ve olduğum bölgede İsveç, Danimarka, Norveç’te yaşayan insanlar vardı.

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Konya’da mı?

HÜSNÜYE ERDOĞAN (Konya) – Evet.

Bu söylediğiniz oran hiç de az değildi, hani bu anlaşmalı boşanma. Türkiye’deki eşler ayrı, “Orada kalmak, orada oturma izni almak için nikâhını verdim.” diyordu benim hastalarım. Bu oranın belki bölgesel, lokal bir yer olabilir ama bu, Cihanbeyli, Kulu bölgesini de ele alırsak o bölgede çok yaygın. Hakikaten kadınların hiçbirinin doğru dürüst nikâhı yok, imam nikâhı var ama resmî nikâhını vermiş, orada da biriyle evleniyor ve oturma izni alıyor.

BAŞKAN – Vatandaşlık alıyor.

HÜSNÜYE ERDOĞAN (Konya) – Vatandaşlık hakkı değil aslında, vatandaşlıktan da tam çıkmıyor, sadece oradan çalışma izni almak, oturma izni almak için böyle bir yola başvuruyor.

Ben yine buna ek olarak da birinci sayfada İskandinav ülkelerini hiç mesela istatistiki olarak almamışız.

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – O biraz daha 1980’lerde başlayan bir göç olduğu için, 1970’lerde daha düşük.

HÜSNÜYE ERDOĞAN (Konya) – Ama çok az olmadığını düşünüyorum yani. Hani mesela, şey için 50 bin rakamı var ama orada 50 binden... Mesela, Avustralya için 50 bin söylediniz, Hollanda için belki daha büyük bir rakam var, 500 bin dediniz. Ama bu bölgelerde de daha fazla sayıda Türk vatandaşı olduğuna inanıyorum. Fakat burada bir veri olmadığı için onu da hatırlatmak istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Ben teşekkür ediyorum.

Sayın Vekilim, İskandinavya ülkelerinde 200-250 bin olarak ifade ettim. Bu, İsveç’te yaklaşık 80-100 bin, Danimarka’da yine 70-80 bin civarında, Norveç’te 15-20 bin arası, 8-10 bin arası da Finlandiya’da var. İlk başta demin ifade ettiğim İskandinavya bu 4 ülkeyi kapsamaktadır. Sizlerin ifade ettiği husus, özellikle vize alım sürecinde, ikamet alım sürecinde anlaşmalı boşanıp orada yabancı birisiyle evlenme noktasında dediğiniz doğrudur ancak Sayın Başkanımın sorduğu, ayrılıp sosyal yardım almaya yönelik bir husus olduğu için bunu ben o şekilde ifade ettim. Bu noktada da aile birleşimi kanunları ve uygulamalarında 2000’li yıllarda yapılan değişiklikler birçok ülkede iki yıl aileyle birlikte yaşama, evlendikten belli bir yıl sonrasında göç etme gibi hususlarla zorlaştırılmaya başlandı.

BAŞKAN – Ergün Bey...

ERGÜN TAŞCI (Ordu) - Öncelikle Başkan Yardımcımıza teşekkür ediyoruz bu sunumu için.

Bu Komisyon kurulduğunda yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın istatistiki verilerinin de önemli olduğuna ilişkin bir tespitte bulunmuştuk. Yurt dışına gittiğimizde veyahut da yurt dışına gidince tabii ki oradaki vatandaşlarımızın yerinde durumunu görmek daha reel bir durum oluyor.

Şimdi, Yurtdışı Türkler Başkanlığımız, bu Hükümetimiz döneminde çok anlamlı, çok doğru bir tercih olarak kurumsal bir yapıya kavuştu. Diğer bakanlıklarda üvey evlat gibi duran birimlerin daha makro ölçekte bir çalışma yapılması noktasında Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı şeklinde hızlı yapılması ve kurumsal yapısını süreç içerisinde hızlı şekilde tamamlaması

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 19

Türkiye için, ülkemiz için, özellikle dışarıda o kadar artık geçici değil, kalıcı bir nüfusu olan bir ülke için çok önemli bir gelişmeydi. Fakat, az önce Hüsnüye Hanım'ın da ifade ettiği gibi, bizim süratle yurt dışında istatistiki veri çalışma anlamında yoğun bir çalışma, güncel bir çalışma yapma ihtiyacımız aşikâr. Bu bağlamda buradaki kurumlarla koordinasyonu sağlama noktasında bir sıkıntı olduğunu düşünmüyorum ama oraya ilişkin özellikle bu Komisyonun mutlaka ve mutlaka ayağı yere basan bir değerlendirme yapma ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Komisyon çalışması devam ederken biraz ek ilave bilgi ihtiyacımızı giderecek çalışmaların...

BAŞKAN – Onu içimizde istişare edelim, gündem dışı onu istişare edeceğiz Sayın Vekilim.

ERGÜN TAŞCI (Ordu) - Evet, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Devam edelim Sayın Başkan.

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Teşekkür ederim.

İstatistiklere göre göçmenlerde boşanma oranı yüzde 5,3'ten 2005 yılında, 2013'te yüzde 8,1'e çıktığı görülmekte. Daha çok yurt dışında... İstatistiklerle ilgili şöyle bir açıklamayı yapma ihtiyacı hissediyorum: Vatandaş olmuş yani o ülkenin vatandaşı olmuş olanlar maalesef bu istatistiklerde çoğunlukla yer almıyor. İstatistik ciddi anlamda karar destek süreçlerinde bir sorun. Türkiye'de TÜİK birkaç sene önceki kanun değişikliğiyle yurt dışını da gündemine aldı ancak henüz altyapı bu anlamda yeterli değil. Eğer, bugün Almanya'da ya da Hollanda'da istatistiklerden konuşuyorsak orada henüz vatandaş olmamış, hâlâ yabancı ülke vatandaşlığı bulunan ve ikameti olan kişileri daha çok kapsıyor. Bu anlamda eksiklikler var.

Türk göçmenler arasında boşanma davaları giderek artmakta. Boşanma artık bir tabu olmaktan çıkmış durumda.

Avrupa ülkelerinin genelinde yabancılar hukukunda göçmen ailesinin ve kültürel değerlerinin korunması tam anlamıyla güvence altına alınmamış, entegrasyon kavramı adı altında asimilasyona götürecek beklentilere yer verilmiştir. Demin ifade ettiğim çocuk koruma dairelerinin bu anlamda aileler üzerindeki oluşturduğu endişe, Türk toplumunda özellikle ilk ve ikinci nesilde görülen, var olan değerlerin daha sonraki nesillerde biraz daha hafiflemesi ve dejenerasyonun oluşması diyelim.

Toplumsal baskı, ırkçı yaklaşımlar ve kabul görmeme hissi, kişilerde hayal kırıklığına neden olmakta ve aile huzursuzluğunu oluşturmaktadır. İthal gelin ve damat, maalesef, bunlar ikinci nesilde görülen ithal gelin ve ithal damat olayları, farklı kültürlerde yetişmeden kaynaklı boşanma oranlarında artışı tetiklemiştir. Geleceğe dair güvensizlik, işsizlik, ailede yaşanan ekonomik sıkıntılar, düşük gelir seviyesi, bunlar aile bütünlüğünü olumsuz etkileyen hususlar. Bulunulan sosyal çevrede söz sahibi olamamak, toplumsal anlamda hayal kırıklığı ve dışlanmanın depresyon ve şiddete eğilime yol açması. Artan stres, kadın ve erkeğin evin dışında çalışması, evle ilgili sorumluluklar, çocukların bakımı ve eğitimi gibi konularda eşler arasında problemlerin artması. Boşanma olgusunun kabul edilebilir ve onaylanabilir hâle gelmesi. Kadın-erkek rollerinin değişmesi. Özellikle Batı'daki bireysellik merkezli Batı kültürünün aile bireyleri üzerindeki etkisi. Gençlerin aileden ayrı yaşama tercihleri. Gençlerin özellikle Batı ülkelerinde görülen ve 17-18 yaşından sonra aileden ayrılabilme hakkı bir anlamda bizim nesilde de yavaş yavaş oluşmaya başladı. Bu biraz da okulda ve çevrede oluşan baskı ya da provokasyon "Aileniz istediğiniz şekilde yaşamınıza izin vermiyor, o zaman ayrılın." ya da işte "Aile çocuk koruma kurumlarına ailenizi, annenizi, babanızı şikâyet edin." gibi, okulda dahi yapılan bu tip negatif yönlendirmelerin maalesef etkisi var. Karma evliliklerde daha çok boşanma yaşanmakta. Erken ya da geç yapılan evliliklerde de boşanma riski daha fazla görülmekte. Özellikle bizim ikinci, üçüncü nesilde erken evlilik oranları biraz yüksektir. Biraz çocukların o toplumda korunmasına yönelik ailelerin vermiş olduğu bir karar ya da tercih, yönlendirme. Bu erken evlilikten kastım 15-16 değil, yani 18-19 yaşında öğrenciyken hâlâ yapılan evlilikler.

Aile büyükleriyle aynı evde oturma. Özellikle ithal...

BAŞKAN – Sayın Başkan, şimdi bu notlar bizde yazılı olarak da var. Biraz da zaman sınırimız var. Sizden rica ediyorum. Çözüm önerileri var devamında. O notlar bizde var, biz buradan takip edelim birkaç slaytı. Öyle bir hızlandırabilir miyiz? Çözüm önerileriniz var orada devamında.

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Çözüm önerilerine yönelik, tabii, yurt dışında, 20-21 ülkede vatandaşlarımızın yüzde 95'i yaşıyor. Çok geniş ve farklı sosyal çevrelerde ve hukuk düzeninde yapılacak olan çalışmalar. Bu anlamda altyapının, hazırlığın nitelikli yapılması gerekiyor. Gençlerin evlilik ve sağlıklı ilişki kurma konusunda bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalar ki bunlarla ilgili pilot çalışmalar yapılmakta.

Kültürel bağların ve aidiyetin kuvvetlendirilmesine yönelik çalışmalar... Demin ifade ettim, üçüncü nesilde dil sorunu fazla görülüyor ama dil sorunu ana dil anlamında artık görülmeye başladı. Ana dil yer değiştirmeye başladı. Bu, çocuklarda, dördüncü nesildeki torunlarda Türkçenin zayıf olması, ebeveynler ya da büyükanne-babayla kurulan ilişkiler ya da kültürle kurulan ilişkilerde sorun oluşturmakta; nesiler arası iletişim güçleşmektedir.

Yaşlanan ve aileden ayrılmak istemediği için ilgili ülkede kalan yaşlıların özellikle kültürel ihtiyaçlarını karşılayacak huzurevleri ve bakımevlerinin olmaması ciddi bir sorun. Avrupa'da bilirsiniz evler çok küçüktür, özellikle Almanya'da, çok fazla yaşam alanı yoktur. Ailevi sorunlar yaşayanlara ana dilde danışmanlık ve destek hizmetlerinin verilmesi ve bu kültürü dikkate alan ve bu konuda çok kültürlü hizmet verebilecek nitelikli uzmanların olmaması ciddi bir sorun. Bunların yetiştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması gerekiyor. Bu noktada burs programları uygulamaktayız, çalışma yapıyoruz.

Evlenecek gençlerin ve sorun yaşayan çiftlerin ihtiyaç duyduğu profesyonel danışmanlık hizmetleri ihtiyacı: Sosyal, demin bahsettiğim bu alanlardaki ihtiyacı karşılayacak Türk öğrencilerin sayısının artırılması; bu sağlıklı programı yürütebilmek, çözüm önerileri yürütebilmek için yeterli veri ve araştırma sağlanması.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 20

Boşanma davaları maalesef çok oluyor ve bunların tanıma tenfiz süreçleri ciddi anlamda zaman alıyor. Türkiye’de ekstradan bir, iki yıl da bunlar sürmekte. Bundan dolayı da artık bu işlemlerden gına gelindiği için vazgeçiliyor, yapılmıyor. Sonradan çocukların Türkiye’de kayıtlarında sorun yaşanmakta.

Suçta karışmış ve hapishaneye düşmüş tutuklularla ilgili çalışmaların yapılması; ailelerine geri dönüşte rehabilitasyon çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

Gençlerin ve ailelerin bağımlılık, uyuşturucu gibi hususlarda eğitilmesi; bu noktada rehabilitasyon çalışmaları yapma noktasında sivil toplum kuruluşlarının yurt dışında aktif olarak bilinçlendirilmesi ve desteklenmesi: Kadınlara yönelik bilinçlendirme çalışmaları sivil toplum kuruluşları tarafından yapılmakta ve bunların daha da artırılmasının sağlanması gerekiyor.

Çocuk eğitimi konusunda problem yaşayan ebeveynlere danışmanlık hizmeti verecek profesyonel ve daimî eğitim merkezlerinin çoğaltılması. Okulların gençlik dairelerinin ve eğitimcilerin göçmen kökenli öğrencilere yönelik ön yargılarının sonucu olarak ayrımcılık hatta kimi zaman hak ihlali olarak nitelendirilebilecek uygulamalardan aileleri korumak için bilinçlendirme çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

İthal gelin ve damat olaylarını demin ifade ettim. Bunlar her ne kadar azalsa da hâlâ devam etmekte. Bu bağlamda da çözüm ve nitelikli çözüme yönelik çalışmalar yapılması gerekiyor.

İlgili ülkeler tarafından evlilik yoluyla gelen eğitimli gençlerin bir fırsat olarak değerlendirilerek bu kimselerin ülkeye uyumu ve iş hayatına entegrasyonu, istihdamı konusunda kapsamlı çalışma yapılması gerekmektedir. Türkiye’de eğitimli mühendis, doktor olarak gidip orada taksici ya da garson olarak çalışan ithal gelin-damat çok fazla var maalesef. Bunlar da aile sorunlarına yol açmakta.

Evlilik yoluyla gelenlere daha sonra ülkeye vardıklarında karşılaşılabilecek sorunlara yönelik danışmanlık hizmeti verilmesi noktasında çalışmalar yapılması: Aile birleşimi, özellikle 2000’li yıllarda yapılan değişikliklerle Türkiye’den evliliklerde ailelerin birleşimini zorlaştıracak uygulamalar var. Bazı ülkelerde aile birleşimi vizeleri 21 yaşa çıkartıldı. Danimarka’da mesela 24 yaş. Evlilik sonrası bir yıl, iki yıl Türkiye’de kaldıktan sonra vize müracaatı yapılabiliyor. Ülkelere göre farklılaşmakta. Dil bilgisi şartı koşulmakta. Bunlar da aile birleşimini, aile bütünlüğünü olumsuz etkileyen o ülkelerin uygulamaları.

Genel olarak özetlersek aile bütünlüğünü etkileyen hususları, kültürel hususlar, istihdam, ekonomi ve yasal mevzuattan kaynaklanan hususlar olarak ifade edebiliriz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Çok teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Bu bizim çok önemseydiğimiz bir konu Komisyon olarak. İlk toplantıdan itibaren gündemimizde. Oradaki nüfusun yoğunluğu bizim için çok kıymetli. Ben de kendi kişisel çalışmalarımda geçmiş dönemde hem uyum çalışmaları hem de oradaki kadınların özellikle şiddet ve boşanma oranlarıyla geçmişte çalışan biriyim. O anlamda oradaki çalışmaları önemsiyorum. Biz Komisyon içinde, kendi içimizde bir değerlendirelim, daha sonra belki farklı bir çalışma programı da izlemek durumunda kalabiliriz. Sorunuz varsa alalım, sonra bir iç toplantı yapacağız çünkü kendi içimizde.

TETKİK HÂKİMİ SEMRA UZUN – Sayın Başkan, özür diliyorum ama bir şeyi ilave etmek istiyorum eğer izin verirsiniz.

BAŞKAN – Tamam, buyurun.

TETKİK HÂKİMİ SEMRA UZUN – Şimdi, her ne kadar ailenin bütünlüğünün korunması olduğu için eşler boşanmış olsalar da eğer çocuk varsa anne, baba sıfatları devam ettiği için hâlâ aslında aile devam ediyor. 1980 yılında imzaladığımız bizim bir Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Lahey Sözleşmemiz var. Bu sözleşme gereğince biz 1998’de imzaladık, 2000’de yürürlüğe girdi. Halk tabiriyle “çocuğun mutlak meskenine iadesi” diye. Şimdi yaşanan sıkıntılardan biri şu: Eşler arasında bir ihtilaf çıktığı zaman boşanma olsun olmasın, eğer bu çocuk mutlak meskeni olarak yurt dışında doğmuşsa çocuğu diğer eşin onayı olsun ya da olmasın, onayda belli bir süreyi geçtiği zaman kaçma olarak değerlendiriliyor, Türkiye’ye getiriyor ve dolayısıyla bu sözleşmenin uygulanması açısından çok kısa süreli, çok seri bir yargılama yapmak zorundayız. Bizim Yargıtay olarak da öncelikli okuduğumuz dosyalardan biridir bu. Ancak Köln’de bir çalışmaya katılmışım ben. 100 birim olarak kabul edilmişti, 100 tane çocuğun iadesi talebini yabancı ülkeden kabul üzerinden biz neredeyse 80-85’ini iade ediyoruz ama 100 tane çocuk talep ettiğimiz hâlde 20 tanesini bile yurt dışından alamıyoruz. Yani böyle de bir aile bütünlüğünü parçalayan bir durum söz konusu. Sadece not olarak, bilgi olarak paylaşmak istedim.

BAŞKAN – Tamam, tutanaklara geçsin.

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Özellikle bu husus karma evliliklerde daha çok görülüyor.

TETKİK HÂKİMİ SEMRA UZUN – Karma evliliklerde, karma olmayan evliliklerde de ama karma evliliklerde, ithal damat-gelin dediğimiz olaylarda çok fazla görülüyor.

BAŞKAN – Anladım, tamam. Yani biz iade konusunda titiz davranıyoruz.

TETKİK HÂKİMİ SEMRA UZUN – Biz daha kuralara uyuyoruz. 13’üncü maddeyi çok katı uyguluyoruz, çocuğun güvenliği tehlikeye girmediyse teslim ediyoruz.

BAŞKAN – Peki. Bunu sadece bir konuyu bilmediğim için soruyorum. Sizin bildirdiğiniz konuyu bilmediğim için sadece zihin açmak için soruyorum. Böyle bir konuda mütakabiliyet esasını uygulayamıyor mu?

TETKİK HÂKİMİ SEMRA UZUN – Mütakabiliyet değil. Sözleşmeyi imzaladığımız için, sözleşmeden kaynaklı...

BAŞKAN – Hayır, şimdi, sözleşmenin şartlarını karşılıklı yerine getirmeyen ülkelerde...

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 21

TETKİK HÂKİMİ SEMRA UZUN – Hayır, o müteakibiyyet miras için geçerli. Bunun için geçerli değil. Mesela İsrail'den hiçbir şekilde çocuk alınmıyor. İstatistiksel o.

BAŞKAN – İmzalayan ülke olmasına rağmen.

TETKİK HÂKİMİ SEMRA UZUN – Ama biz teslim ediyoruz. Biz kurallara, hukuka daha uygun karar veriyoruz.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Vatandaşlık hukukundan kaynaklı, çifte vatandaşlıktan kaynaklı hususlardan sıkıntılar da var. Bir anlamda da bizim hukuk sistemimizde -maalesef bizim de en çok yaşadığımız sıkıntılar bunlar- bir ihtisaslaşmanın olmasından kaynaklı. Yurt dışıyla bilgi alışverişi, tebligat kanunu, onların aktarılması ciddi sorunlar yaşadığımız alanlar.

BAŞKAN – Şimdi şu var. Ben yaptığım çalışmalarda da görmüştüm. Sizin de değindiğiniz bir konu bu. Türk kökenli çocukların, üçüncü nesil, dördüncü nesil çocukların oranın işte hukuk mevzuatı olabilir, sosyoloji gibi, psikoloji gibi alanlarında, sosyal hizmet alanlarında eğitim alması ve bu ailelerle, yani bahse konu ailelerle ilgili devletin sistemler arasında köprü vazifesi görecektir bir neslin yetişmesi gerekiyor. Çünkü buradan götürdüğünüz uzman, ataşeler falan hiç işe yaramıyor. Yani bu çok net. Dil bilmiyorlar, oradaki sistemi, mekanizmayı bilmiyorlar, buradan gitmiş oluyor ataşeler, çok iyi niyetli bile olsalar beklenen sonucu alamadığımız çok belli.

TETKİK HÂKİMİ SEMRA UZUN – Şimdi, Başkanım, şöyle: Bizim vatandaşlık hukukumuzla göre Türk anne ya da babadan doğan, doğumla vatandaşlığımızı kazanım, yabancı ülkenin algılamadığı, bize sıkıntı yaratan konulardan biri bu. Yani biz doğumla elde ediyoruz. Onlar biraz yer uygulamasıyla devam ettirdikleri için, bizden talep edilen çocuklar dolayısıyla bir yanıyla zaten doğumla elde ettiği bir Türk vatandaşlığıyla gündemde.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Hüsnüye Hanımı da dinleyelim, ondan sonra kapalı toplantıya geçelim lütfen.

HÜSNÜYE ERDOĞAN (Konya) – Geçtiğimiz maddeler üzerinde “çocuk koruma dairelerinin uygulamaları” diye bir madde var. O maddeye istinaden bilgi almak istiyorum veya çalışmanın yapılıp yapılmadığını sormak istiyorum. Aslında bir önceki konuştuğumuz, şimdi konuştuğumuz konuyla da alakalı olabilir. Şiddet sonucu veya boşanma sonucu yabancı ülkelerde kalan çocuklarımızın bir istatistiği var mı veya alınan bu çocukların sayıları, nerelerde yaşadığı, farklı kültürlere mi yönetildiği, onlarla mı büyüdüğüyle ilgili bilgi var mı? Yoksa da tabii ki bu alanın çok önemli olduğunu vurgulamak istiyorum ve bu konuda da mutlaka çalışmanın yapılması gerektiğine inanıyorum.

Teşekkür ediyorum.

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Teşekkür ederim Sayın Vekilim. Hakikaten önemli bir konu ve bizim de 2010'da kurumu kurduktan sonra ilk ele aldığımız husus budur. Özellikle Almanya'da “Jugendamt” gençlik daireleri olarak bilinen ama başka ülkelerde başka isimlerle “human services department” ya da “sosyal servis” gibi farklı isimlerle tanımlanan çocuk koruma dairelerinin uygulamaları bizim ailelerimizde ciddi sorunlar oluşturmaktadır. Şunu açık yüreklilikle söyleyebilirim. Yani, bazen, yüzde 80 oranında belki çocuğun aileden alınması doğru olabilir. Bununla ilgili baktığımız zaman, örnek vakaları incelediğimizde haklı sebepler olduğunu görüyoruz. Ancak burada temel şey, başka, diğer toplumda, yani hâkim toplumda uygulanmayan hassasiyet ya da ön yargıyla uygulanıyor bu çocukların aileden alınmaları.

Bir ikinci husus, Almanya'nın Jugendamt'la ilgili mesela şey der, hemen hemen bütün hepsinde de böyledir: “Çocuk alındığında alındığı kültür ortamına aynı, benzer kültür ortamında yetiştirilmek zorundadır.” Uygulamada ise çocuk işte Türk aileden, Müslüman aileden alındı, aynı kültür ortamında yetiştirilmesi gerekir. Uygulamada ise maalesef bu çok fazla dikkate alınmıyor. Çok uç örnekleri, bundan iki üç sene önce Hollanda'da Yunus vakasında, işte homoseksüel bir aileye verilmesi Türk çocuğun. Hollanda'da ciddi bir kriz de oluşmuştu. Uç örnekleri var.

BAŞKAN – Ama şöyle bir gerekçeyi de biz daha sonra basından okuduk. Türk ailelerin bu konuyu çok bilmediği ve talepkâr olmadığı koruyucu aile konusunda. Böyle bir bilgi de var. Bunu doğrulayabiliyor muyuz?

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Tabii koruyucu aile olmanın şartları var, biraz ağır şartlar. Hem evin ne kadar büyük olması gerektiğinden tutun da işte birçok şartları var ancak ikinci uygulama bakımevleri, bakım yurtları dediğimiz hadise. Bakım yurtları daha çok Avrupa'da belediyeler, kiliseler ya da sosyal hizmet kurumları diye tanımlanan sivil sosyal hizmet kurumları tarafından açılmakta. O ülkelerin sosyal sistemi, işte Almanya'da altı tane sosyal hizmet kurumu vardır, üst çatı kuruluşu vardır, Caritas'ta işte Protestan, Katolik kilisesinin, Yahudi merkez konseyinin -diğer üç tanesinin ismi aklımda değil ama- altı tanesi var. Bunlardan bir tanesi Müslüman topluma ait değildir. Bu anlamda o ülkenin sosyal sistemi kendi içerisinde var olan bu farklı kültürlerin ihtiyacı olan sosyal hizmet kurumunun oluşturulması noktasında gerekli adımı maalesef bugüne kadar yapmadı. Geçen sene mesela...

BAŞKAN – Biz mi yapmadık?

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Bu ülkelerin... Normalde sistem bunun önünü tıkıyor, yani Almanya, Hollanda, Avusturya gibi.

BAŞKAN – O zaman şöyle yapalım. Bu uzun bir konu, Candan Hanım da çıkacak. Sayın Vekilim, siz de buradayken, şunu istişare edelim sizinle. Bu sizden aldığımız bilgileri biz acaba Komisyon olarak bir seyahatle yerinde görmek, oranın yetkilileriyle görüşmemiz faydalı olur mu?

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

Komisyon : Aile Bütünlüğü

Tarih :11/2/2016

Saat :

Kayıt:

Stenograf :

Uzman :

Sayfa: 22

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Gençlik daireleriyle ilgili İnsan Hakları Komisyonumuz bir ziyaret yapmıştı, bunun çok da faydalı olacağı kanaatindeyiz.

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ TETKİK HÂKİMİ SEMA UZUN – Adalet Bakanlığı da yaptı.

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Bu anlamda birçok çalışma var ama Komisyonumuz aile bütünlüğü çerçevesinde bu anlamda yapacağı girişimlerin çok da faydalı olacağı kanaatindeyim.

BAŞKAN – Hem bu çocuk konusu, kadın konusu, boşanmalar konusunu herhâlde Avrupa ülkesi öncelikli, yani Almanya belki öncelikli gibi mi? Nasıl bir öneri getirirsiniz bize? Biz onu planlamadık. İstişare etmek istiyoruz kendi aramızda ve sizinle.

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Almanya'da bizim şu andaki elimizdeki bilgilere göre 4 bin Türk çocuğu ailelerinden alınmış durumda. Bunlarla ilgili verileri beş sene önce başladığımız... Normalde ikili ilişkilerle verilmiyor, alamıyoruz. Lahey üzerinden almaya başladık. Maalesef verilmiyor.

YARGITAY 2. HUKUK DAİRESİ TETKİK HÂKİMİ SEMA UZUN – Evet. Şu anda Adalet Bakanlığı bir çalışma yaptı. O zaman Gençlik Dairesinden görevlilerle bize bir sunum yapmışlardı. Muhtemelen Adalet Bakanlığı Uluslararası İlişkilerde bu toplantının tutanakları olabilir Başkanım.

BAŞKAN – Tamam.

Yani biz şunu planlayalım. Bu Komisyon bir araştırma komisyonu ve geçici bir komisyon. Yani raporumuzu yazana kadar bir süremiz var, üç-dört ay maksimum ve bir rapor yazacağız. Bu süre içinde sizinle -yani daha uzun bir komisyon olsak defalarca görüşebiliriz ama- defalarca görüşme şansımız olmayacak. Onun için acaba -kendi içimizde de netleştiremediğimiz bir konu bu- böyle bir şey ihtiyac olur mu? Sayın Mahmut Tanal da bunu önermişti ilk toplantıda. Bununla ilgili sizin görüşünüzü almak için size sordum bunu. Bunu kendi içimizde de bir istişare etmemiz gerekecek.

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Sayın Başkanım, Almanya mutlaka olması gereken yerlerden birisi ancak biz genelde nüfusumuzun yoğunluğu Almanya olduğu için diğer tarafları biraz ihmal ediyoruz.

BAŞKAN – İhmal ediyoruz aslında.

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Danimarka ya da İsveç, mutlaka İskandinavya bu çalışmanın içerisinde fotoğrafı verme anlamında ihtiyaç. Hollanda biraz da hukuk sistemleri ve uygulama farklılıkları açısından, farklı uygulamaları görme açısından söylüyorum. Almanya, Avusturya uygulaması aynıdır hemen hemen. Hollanda bu noktada -biraz daha sorunlu uygulamaların olduğu bizim açımızdan- görülmesi gerektiğini düşünüyoruz.

HÜSNÜYE ERDOĞAN (Konya) – En çok boşanma veya en çok çocuğun alındığı gibi bir şey yok değil mi elimizde?

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Biraz orada ırkçı partilerin fazla, ne diyelim...

BAŞKAN – Etkili olması... Hollanda.

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Etkin olmasından. Mesela Wilders şu anda birinci parti Hollanda'da. Onun doğum yeri Venlo, Türklere yönelik en katı uygulamaları yaptığı belediyedir. Ki Hollanda'da belediyeler etkindir. İngilizce konuşan ülkelerden kastımız işte Amerika, Kanada, Avustralya, İngiltere. Mutlaka bunlardan bir örnek görülmesinde fayda var.

ERGÜN TAŞCI (Ordu) – Zaten Almanya çok yakın diğerlerine.

BAŞKAN – Evet.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan size ve ekibinize.

YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA TOPLULUKLAR BAŞKAN YARDIMCISI MEHMET KÖSE – Rica ederim.

BAŞKAN – Çok faydalandık. Önemli de bir konu, yani Komisyon olarak da önemseydiğimiz bir konu. Tekrar teşekkür ediyorum.

Bugün misafirimiz olan uzman arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum.

Şimdi, bir, yurt dışı seyahati istişare etmemiz lazım. Sizlerin görüşlerini biraz alalım. Kendi içimizde istişare etmemiz lazım. Bir de şu taslağın taslağı program. Kurumları dinliyoruz, yani sonuçta daha kamu kurumları hepsi dinlediğimiz. Psikologlar Derneği gelecek 18 Şubatta. Bu sizin listenizde olan bir isim.

CANDAN YÜCEER (Tekirdağ) – Taslaktan bir fotokopi alabilir miyim ben?

BAŞKAN – Ama ha bire değişiyor, takvim de değişiyor.

CANDAN YÜCEER (Tekirdağ) – Hayır, en azından kimler geliyor? Mesela Uçan Süperge var, projeleri çok güzel.

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum.

Toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati. 12.50